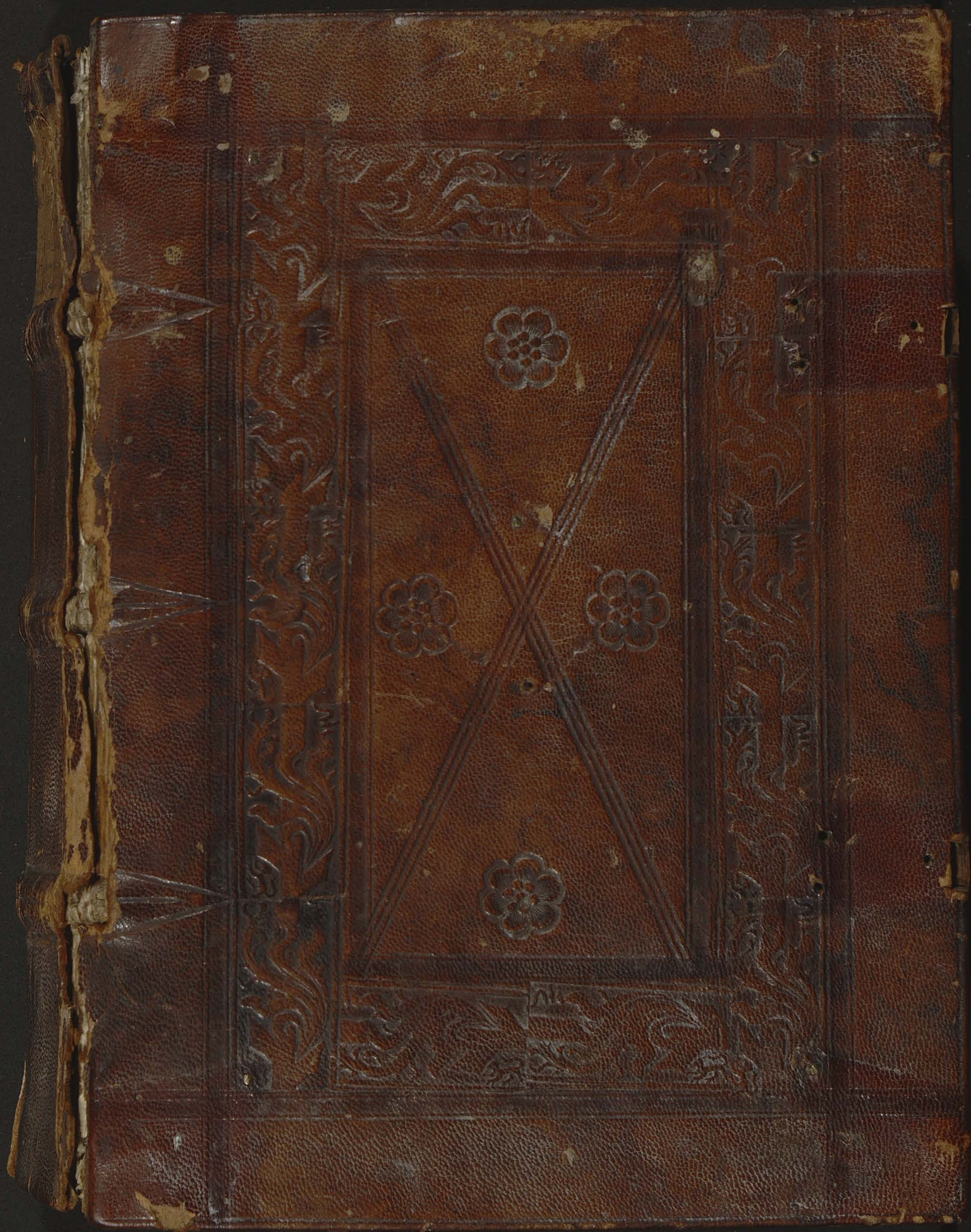

d. Martini de Ilkusch

Johannis de trittenhem abbatis spanhemensis ordinis sancti benedicti de obseruãtia burszfeldensi. liber lugubris. de statu et ruina monastici ordinis omnibus relligiosis ac deuotis viris non minus vtilis q̃z iocundus.

VEnerabili et amantissimo patri domino blasio abbati hirßaugiensis cenobij. frater Johānes vocatus abbas in spanhem. salutem et charitatē. Tametsi vires ingenij mei ꝓcul excedat petitio tua fratrumq̧ tuoꝝ (dilectissime pater) malui tamen arduū subire onus: q̄ꝫ tue charitati ꝑ posse non satisfacere. Amor eñ dei. zelus ordinis et feruor discipline dignū te faciūt: vt nihil tibi pro honore dei postulanti debeam denegare. Rogasti me presentem verbis. absentem crebris epistolis. et quodāmodo cōpulisti auctoritate presidentie quaten⁹ de calamitate ordinis nostri aliquid tibi scriberem: quo patres adunādos capitulariter apud te. ad compatiendū ei ꝓuocares. Sācta petitio. sed grādis obediendi difficultas. Lacerabor inuidoꝝ dentib⁹ scio: qui me vel p̄sumptuosum iudicabunt. vel nimiū. Sed obduratis aurib⁹ probra eorū secur⁹ transibo: modo sanctis et eruditis viris placeat on⁹ qd̄ porto. Nihil me scripsisse memini qd̄ emuli iuste valeant lacerare: sed vera: sed manifesta et que oculis pateāt omniū. que si scribi nolunt. doleant etiam facta. Solus in hac editione lepor non adest dicendi. de quo reprehendi apud relligiosos non timeo Quid eñ? ergone veritas despicitur: quia facūdie ornatu non vestitur? Absit. Melior est eñ sermo plan⁹ et verus. q̄ꝫ ornatus et falsus. Sed hec nihil ad ꝓpositum. Hoc ergo sintagma examini tuo subicio. vt si dignum iudicaueris legatur fratrib⁹. sin aūt indignum. oculos fugiat dominorum. Vale. Anno domini. M. cccc. xciij. vndecima kl' Maij.

**Incipit liber penthicus domini io
hannis spanhemensis abbatis de**
ruina ordinis diui patris nostri benedicti.

Cum ordinis nostri pristinum decorem ad
mentem reuoco: eius quam modo patitur
deformitati vehemēter condoleo: ita vt la
chrimas mihi emittere magis libeat: ꝗ̄ pē
thicum formare sermonem. Quis enī ru
inam eius non defleat: si vetustam illiꝰ glo
riam pensat? O si ad memoriam aliquādo reuocemꝰ huiꝰ sa
cratissimi ordinis aurea quondam secula: qn̄ velut paradisi
fluuius doctrina et sanctitate. totā per orbem irrigauit eccle
siam: ꝗ̄ nihil sit p̄sens eiꝰ statꝰ. facile ꝑpenderemꝰ. Obseruā
cia siquidē nostra (quā regularē vocamꝰ) veterꝝ institutis cō
parata. inuenitur non solū minor: sed in multis ꝗ̄ꝫ remissi
or. Quomō obscuratū est aurū: immutatꝰ est color optimꝰ?
Splendor sanctitatis eximie. rutilans olim. terrenoꝝ cupi
ditate obfuscatus est: cessit honestatis norma illecebris volu
ptatum. Idcirco ꝓducāt oculi mei lachrimas ꝑ diem et no
ctem: et nō taceant. Quoniā ꝯtritione magna contrita est
relligio populi mei: plaga pessima vehemēter. Si egressus
fuero ad agros. ecce ociosi et vani: si introiero cenobia. ecce
attenuati voluptatibꝰ. Multos enī ꝓfessores regule benedi
cti patris inuenio: paucos ad eiꝰ traditionem ambulare cer
no. Multiplicasti ait ꝓpheta dn̄o gentem: nō magnificasti
leticiam: quia dū sancta monachoꝝ exercicia in multis defi
ciunt: veram leticiā que de virtute nascitur. praua corda nō
admittunt. Vtinā euigilemꝰ vel sero tandem. post tot ꝑditi
onem animaꝝ: que iugo regularis obseruantie contempto in
abissum damnatiōis descenderūt. Vtinam benedicti legisla
toris nostri metuamꝰ sententiā: qui totiens ad rationem deo

reddendā: abbatis duri ferit insaniā. Ad vos nūc igitur (o re
uerendissimi patres) meus sermo dirigendus est: qui aucto
ritate apostolica ordinis capitula celebratis: qui compellen-
di ad disciplinā rebelles ptātem accipitis: qui ordinis nostri
zelum secundū scientiam habetis. Vos itaqꝫ alloquor: vobis
vt ordini prope labenti succurratis ꝑsuadere iuxta vires cona
bor: qd vt faciatis ꝙꝫ studiose exhortor. Attendite (o patres)
relligionis nostre statū miserabilem: et quantū sufficitis ca
lamitati eius succurrite: si eū cupitis in finem ꝑdurare. Nō
latet vos multorum improbitas: qui vt ordini disciplinam
possint effugere ab eo se laborāt dimembrare. Horꝫ temerita-
ti fortiter obuiandū est: ne paucorꝫ impunita malicia: mul-
tis audaciā prebeat delinquendi. Et paucorꝫ nequicia: semꝑ
crescit dilata. Quāuis vnius malo publica fama corrūpi non
debeat: tamen vulgus imperitū ex paucorꝫ delicto om̄es vitu
perat. Malos igitur qui sua deformitate famā bonorꝫ obnu-
bilāt: supiores qui nō puniūt confortāt. Ad vos itaqꝫ patres
ꝑtinet monachos deformatos ꝑ posse corrigere: vestri officij
est ordinē in suo vigore ꝯseruare. Et quia stultus sermone non
corripitur: qd iherofantes noster contra incorrigibiles quasi
monostice posuit: generaliter in istos referatur. Exurgite nūc
patres q: tempus est: armate vos zelo discipline regularis: he
reditatem diui patris benedicti oro defendite: elatos pellite:
rebelles corripite duros arguite. ꝑ ꝯseruatione nostri ordinis
fortiter pugnate. Armate vos armatura dei et amore ordinis
non tam vestris laboribus: ꝙꝫ xpi auxilio pugnaturi. Illius gra
tia vobis prestabit auxiliū: si in puritate cordis ad eum sedu-
las preces effundatis. Cur ergo dissimulatis? Cur partem
sancti benedicti nō defenditis. Quādiu contra ordinem san
ctum iniquorꝫ studia preualebunt? Vere patres vere necessi-
tas magna ordinis nostri citatum expostulat remediū. Cō-
uersationes abbatum et monachorꝫ irregularīꝫ intendite: et
ꝙꝫ inique contra disciplinā ordinis calcitrent ponderate. Pre
ter habitū et hunc ipsum in multis dissolutū nihil honesta-

tis vel relligionis ostendūt. Sed hec suis deputata locis re-
servantes: ad intenta pperemus.

De sanctissimo statu ordinis nostri primitiuo Capitulū. ii.

Acturus ne sim omnib⁹ rem gratam. si priorem or-
dinis nostri statum paucis cōmendem. aliquātu-
lum dubito. quippe qui veterum laudibus. mo-
nachis nostri temporis. parum iudicor detulisse.
Sunt em̄ qui se vel optimos arbitrētur monachos. vel opti-
mis illis qui nos precesserunt patrib⁹ audeant comparare.
Vtcunq3 aūt se metiātur. non mihi succenseant: si veteꝝ ob-
seruātie nostram non audeam adequare. Nam si recto lumi-
ne vitā eorū contemplemur. optimū e nobis habitum. vix
bono illius temporis monacho poterim⁹ comparare. San-
cta quippe illoꝝ cōuersatio. virtutib⁹ choruscā. signis appro-
bata omniūq3 eruditione scripturarū illustris. gratiā apud
deum pmeruit et homines. Audientes em̄ vocem dominicā.
si quis vult post me venire abneget semetipm. et tollat cru-
cem suam quotidie et sequatur me. ptempto seculo ad ceno-
bia conuolarūt. subdentesq3 colla iugo regule. obediētie nor-
mam humiliter susceperūt: deum ex toto corde diligētes. ni-
hil in hac vita mundanū quesierūt: sed caducis omnib⁹ spre-
tis. atq3 in camino paupertatis pbati: ad celeste regnū feliciter
puenerūt. Erant viri maturi. zelosi. atq3 doctissimi: fide fir-
mi. spe robusti. gemina charitate fulgidi: mente puri. deuo-
tione precipui: omniūq3 virtutū honestate decori. Nulla il-
lis cura terrenoꝝ: nulla inerat illecebra voluptatū: sed totis
virib⁹ ad deū puersi. mundū cū suis vanitatib⁹ deuicerunt.
Vnde reges et principes hui⁹ seculi. viri deuoti et deo chari.
ppter puersationem monachoꝝ sanctissimam. ordinis ama-
tores facti sunt: eumq3 donis et largitionib⁹ magnifice exalta

runt. Gaudebant suis temporib⁹ sancta monachoꝝ studia
dilatari: et in extremas mūdi regiones. cum gloria extendi.
Sancti etem̄ monachi quanto plus deū amabāt: tanto etiā
amplius ab hominibus amabātur. Et quāto minus terrena
ambiebāt: tāto in necessarijs corporis deo ꝓuidēte amplius
abundabant. Amantib⁹ em̄ deum: omnis mund⁹ diuiciarū
est. O ꝗ̄ decora facies iuuentutis tue. sancta relligio benedi
cti: ꝗ̄ pulcher aspect⁹. ꝗ̄ ornata omniū virtutum splendore
maiestas. Quis te digni pēsicolare sufficeret? Tu viam tri
um dierū. populo dei de seruitute pharaonis in deserto libe
rato exhibes: dum a mundi tenebris ereptos per tria substan
cialia relligionis vota. homines ad desertū cenobitice ꝯuer
sationis pro dei amore venire persuades. Beati ꝓfessores tui
qui de huius seculi egipto recendentes: per hanc viam trium
dierum ad eterne ꝓmissionis terram totis desiderijs anhelāt
Hic est sancte relligionis triplex funiculus qui facile nō rum
pitur: qui obedientie castimonie. et pau pertatis fulgore de
coratur qui suos amatores ad celestem patriam reuocat: qui
cultores suos summo imperatori xp̄o ihesu letos representat.
Nam etsi ad regularem obseruātiam multa sint necessaria:
ausim tamen dicere quicunqꝫ hec tria illibata custodierit: vt
funiculus triplex securus in ordine consistit. Omnia em̄ stā
tuta ordinis pro cōseruatione istorum substancialium facta
sunt. Hoc monachi sancti antiquit⁹ sollerter intuentes. vi
am hanc trium substancialiū studiosissime obseruabant: per
contemptum omniū mundanoꝝ spiritu pauperes: per casti
tatē mētis et corporis ꝯtinētes: ꝑ hūilem subiectionē obediētes
et in oī ṽtute locupletes. Doctrīa ꝛ sanctitate clarissimi efful
serūt: et taꝫ ṽbo ꝗ̄ exemplo multos ab iniquitate ad iusticiā
ꝯuerterūt. Vnde ꝓficiētib⁹ meritis. ad ecclesiaꝝ gubernacu
la multi eoꝝ ꝓmoti sunt: qui quāto alci⁹ positi fuerant: tan
to ṽtutib⁹ in nortuerūt clariores. Que aūt ecclesia sacerdotē
non expeteret de ordīe būdicti? Que gens noī christiāo deuo
ta. doctoreꝫ nō cuperet ex collegio monachoꝝ? Multis em̄ an

nis in ordine sancti patris benedicti: viri in omni doctrina
et sanctitate prestantissimi claruerũt: sicut omnes pene testã
tur. qui veterꝝ conscripserunt historias. Et revera (vt absqꝫ
inuidia loquar) facile precellit omnes ordines sancta relligio
benedicti: si dignitatem. si latum in orbe dominium. si vi-
ros doctrina et sanctitate insignes. si deniqꝫ multitudinem
eorum velis attendere. Protulit em̄ hec veneranda planta-
tio summos pontifices decem et octo: cardinales plusqꝫ du-
centntos: archipresules mille sexcentos: episcopos ter mille.
quingentos Si quis aũt hãc illustrium presulum summã ve
lut nimiã vocat in dubiũ: chronicas et gesta revoluat veterꝝ:
et paucos designatos comperiet ex pluribꝰ. Nemo aũt ordi-
nis pristinũ decorẽ metiendũ de presenti existimet: cũ nostri
ad illum non sit equa comparatio: quãdo nostris temporibꝰ
monachi. nec scientia scripturarꝝ. nec morum sanctitate (vt
olim) clarescũt. Invenies forsitan etiã nunc devotos mona
chos licet paucos sed simplices. sed ideotas: sed omni disci-
plina bonarꝝ artiũ expertes. Sed ad regimẽ aĩarꝝ hoc tpe de-
votio nõ sufficit: si scripturarꝝ sciẽtia desit. Si aũt monachi
nostri nec devoti fuerint nec eruditi: ad regimen ecclesiarum
merito censentur indigni. Multi deniqꝫ subiecti bene ambu
lant: qui si ad gubernationẽ alioꝝ fuerint sublimati: nunqꝫ
in tranquillitate prioris vite subsisterent. Et vt breuiter di-
cam qd sentio. nec monachis ecclesie. nec ecclesijs monachi.
hoc tpe digni sunt. Causa aũt prudenti non est abscondita:
que in lucem post hac. suo tpe erit preferẽda. Jam si libet pre
sentem ordinis nostri statũ qualis sit paucis inquiramus.

De ordinis nostri flebili statu presenti. Capitulũ. iiii.

DEfecerunt pre lachrymis oculi mei: ꝯturbata sunt
viscera mea: effusum est in terra iecur meũ: sup cõ

tritione ordinis mei: cū deficeret in eo ꝑuulus humilis: cū
abiectꝰ sine honore manibꝰ pateat inimici. Lugentem me ne
mo despiciat: dolorem meū nemo incuset: honores non que
ro terrenos: dignitates nō ambio ecclesiasticas sed doctrinā
et sanctitatem ab ordine meo defecisse ingemisco. Quid no-
bis cū vanis honoribꝰ: qui vitam querimꝰ in celis? Heu ce
cidit corona capitis nostri: deuotio monastica tepuit. caritas
refriguit. honestas regularis discipline vt plurimū defecit.
Vbi est nūc in ordine nostro. sacratissimis illa doctissimisqꝫ
viris opulenta quondā deuotio: vbi in omni varietate scri-
pturaꝝ veneranda eruditio: vbi abbatū erga curā dominici
gregis sollicitudo? Multa cenobia ſm regulā sancti bn̄dicti
fundata conspicimꝰ: in quibꝰ preter nomen et habitū. nullū
regularis discipline vestigium videmꝰ. Sup hoc o patres la-
mentū assumite: ruinā sacratissimi ordinis nostri deplorate:
si forte ꝯuertat̄ deꝰ aduenīā: et relinquat post se bn̄dictionem
Et vos p̄uaricatores qui causa istoꝝ. estis fletuū. redite vel
sero tandem ad cor: redite: et bn̄dicti legislatoris vestri indi-
gnationem metuite. Attēdite desolationē ordinis quā malo
vestro induxistis: timete oīpotentis irā. quā vestris scelerībꝰ
ꝓuocatis. Ve nobis. Vrbs relligiōis nostre ab inimicis in cir
cuitu nostro destruit̄: discipline domꝰ in nihilū redigūtur: et
nemo inuenit̄ q̄ resistat. nemo qui se murū ꝑ domo dei oppo
nat. Oīs que nostra sunt querimꝰ: oēs cōmunem necessita
tem ordinis dissimulamꝰ. donec et nos paulatim deficiemꝰ.
Hereditas nostra versa est ad alienos. domꝰ nostre ad extrane
os. Cenobia que ad monachoꝝ habitacula ꝯsecrata sunt: iā
stabula fiūt clericoꝝ. et militū fortalicia pugnantiū. Quid di
cam? pudet me effari qd̄ hoīes sine ꝯscientia in claustris mo-
nachoꝝ non pudet perpetrare qui secretū relligiosoꝝ turbāt.
domos oratiōis in habitacula negociatoꝝ cōmutant. Com
patior tuis calamitatibus o benedicti veneranda relligio: te
in direptionē omni trāseunti expositā ingemisco. Nō est quī
ꝯsolet̄ te ex omnibꝰ charis tuis: quia qui tibi possent succur-

rere nolũt: qui volunt subuenire tibi nõ possunt. O q̃ pul-
chra venustate quõdaz in ecclesia dei floruisti: qñ viros omnĩ
sanctitate et sciēcia insignes genuisti: et velut iunior fortis et
ꝯstans. omnem a te inhonestã ꝯuersationẽ solebas depellere
Nunc aũt veluti senectute et longa dierum oppressione fa-
tigata defecisti: et virtus iuuentutis tue ablata est: eo ꝙ non
sit amplius in te pulchritudo tua. Ubi est nunc zelus tuus ?
Ubi est decor vultus tui: vbi honor. vbi lata quondam in
orbe vniuerso potestas. Ubi sunt filij tui in circuitu mense
tue: viri eruditi atq̃ sanctissimi. Ubi est deo et angelis ve-
nerabile studiũ litteraꝝ: cuiꝰ feruor te olim suꝑ om̃es ordines
fecit sublimem. Oĩa defecerũt: et tu ad nihilum pene redacta
es: pulchritudinem iuuẽtutis tue amisisti. et fortitudo ado-
lescencie tue dissipata est. Cui comparabo te. vel cui assimi-
labo te filia segregata: cui adequabo te. et consolabor. mater
monachoꝝ. magna est velut mare ꝯtricio tua: q̃s medebitur
tui ? O si hãc quã mõ experires ruinã cauisses: q̃ felicẽ te di-
cerent oẽs natiões. Sz dixisti in abũdantia tua: nõ mouebor
ineternũ. Inopem te copia fecit: et tp̄alium abundãcia reꝝ
te omni ornatu tuo spoliauit. Filios genuisti ꝓteruos: inobe-
dientes: sanctis institutis rebelles: qui sub clamide honesta-
tis tue latentes: te omni decore tuo nudauerũt. Heu mater
et virgo. inueterasti in terra aliena. deputata es cũ mortuis
non est species decoris tui. Exurge nũc benedicte monachoꝝ
sacratissime princeps: et vide ordinem tuũ quem instituisti.
et hereditatem tuã quam plãtasti. Aspice monachos tue pro-
fessiõis oblitos. terrenis immersos. voluptati deditos. om-
ni scaturigine vicioꝝ plenos. Tu olim eis optima viuẽdi p̄ce-
pta dedisti. tu a seculariũ negocioꝝ curis alienos esse p̄cepisti
tu corda eoꝝ ad soliꝰ dei amorẽ extẽdi iussisti. Surge inquã
o beatissime pater et vide desolationẽ ordinis tui. qm̄ a suis
filijs intꝰ ꝯfunditur. et foris ab hostibꝰ dissipat̃. Contemnũt
instituta pietatis tue monachi. rapiũt cenobia ordinis tui
homines alieni. Non est qui honorem nois tui defendat. nõ

est qui ordinis tui sacratissimi decorem tueatur. Suscitare et tu o magne papa gregori. qui loca monachorum deo sacrata in usus secularium transferri sub anathemate prohibuisti. et vide monachos de cenobijs expulsos. et clericos mundanos intrusos. Tu quondam omnium ecclesiarum princeps maximam honestati monastice curam adhibere solebas. ingenti sollicitudine cavens. ne quid in ordine sacro contra regulam benedicti presumeretur. intuere nunc monachorum conversationes o reverendissime presul. omni honestate nudas: omni turpitudine plenas. Vide quomodo cenobia ordinis tui deo dicata: in manus traduntur clericorum. et que olim angelicis choris poterant comparari. modo prostibula fiunt meretricum. Suscitare imperator gloriosissime. et cristiane fidei defensor invicte. germanorum decus karole. et vide monachorum calamitatem. qui ordinem benedicti patris quondam gloriosum reddidisti. et per universum pene mundum tuo studio dilatasti. Vide nunc que olim fundasti cenobia. omnia in direptionem inimicorum exposita. Aut quondam ordinem monasticum ut castra dei veneratus es. iam velut contemptum ab omnibus nudatum bonis o princeps sancte compatere. Tu abbates et monachos olim tepescentes. cum ingenti cura ad observantiam regularis discipline consuevisti reducere. et iam reformatos ingenti sollicitudine ab omni molestia tuorum vel quorumlibet defensare. Exurge et tu berno cluniacensis antistes cenobij cum successoribus tuis. qui ordinem sanctum collabentem antiquitus magnifice restaurasti. et ad pristinum decorem in toto orbe reduxisti. Surge inquam nunc et vide quemadmodum monachorum abundet iniquitas: furor dominet. exuberet scelus. universos pene faciat insanire voluptas. Decor tue reformationis ablatus est. disciplina corruit. honestas fugit. zelus sancte conversationis perijt: humilitas expiravit. Suscitare hirßaugiensis cenobij abba wilhelme reverendissime pater. qui cluniacensem instaurationem post lapsum in alemania reformasti. qui monastice conversationi copiosa instituta providisti. qui tuis precibus infirmorum artus solidasti. qui nationem germanicam doctrina et sanctitate

velut sidus fulgētissimū illuminasti. Surgite et vos o p̄stantissimi patres diuersaꝝ reformationū auctores. et videte labores vestros iam perisse. ꝯstitutiōes neglectas: exhortatiōes spretas. ꝓtestationes sollicitudinis cōtemptas. Vos ordinē monasticū vita et doctrina reddidistis gloriosū. deo dilectū. angelis venerandū. vobis sanctū. hoībus reuerendū. Vbi nunc ista merita. Vbi nūc iste opatiōes sanctoꝝ. Heu mater veneranda relligio: ad quantā calamitatem deuenisti. Qui te olim glorificabāt. modo despiciunt. qui honorabāt. mō contemnūt. Dereliquisti mādata legislatoris tui. studiū scripturaꝝ abiecisti. ꝓpterea ꝯtemptibilis facta es. Filios quos genuisti: fecerunt hoc malū tibi. Mox em̄ vt monachi ceperunt terrena sapere. lectiones sacras negligere. interna postponere: color tu⁹ optim⁹ in fedū mutat⁹ est. Sz q̄d ē. Qui cadit. frequenter apponit resurgere: tu aūt semel lapsa. nunq̄ in toto surrexisti. Quid cluniacensis. quid specuensis. q̄d ytaliensis. q̄d castellensis. q̄d mellicensis. q̄d nouissime bursfeldensis. et si que alie p̄ter eas reformatiōes fuerint. q̄d ad totū ordinē facere potuerūt vniuerso diffusum in orbe ē. Nametsi cluniacēsis in oīb⁹ mūdi ꝓuincijs lumē sue honestatis effuderit: tū multa cenobia in diuersis regnis in pristina deformitate dereliquit. Ex eo em̄ tpe quo relligio nostra primo cecidit nulla vnq̄ generalis reformatio fuit. O q̄ facilis descensus auerni: q̄ ꝓmpta volūtas delinquēdi. q̄ maxia post lapsum resurgēdi ad rectitudinē difficultas. Om̄es vt ita dicā ceciderunt: pauci a deformitate sua surrexerunt. multi in suis voluptatib⁹ cōputrescūt. Doleo sup te o flos monastici decoris. doleo et vehemēter quidē: et si aliter tibi succurrere nō valeo lachrimas et calidas et amarissimas. ꝓ tua ꝯtritiōe fundo. Sz et vos o colēdissime patres. qui honorē ordinis vestri diligitis. qui ꝯtritionē ioseph nostri mistici doletis qui ad eternam hereditatē venire cupitis. attēdite statū nostre relligiōis desolationē ei⁹ inspicite. de remedio cogitate. Ecce rapiunt in circuitu de manib⁹ sancti benedicti opulenta cenobia. ecce

claustra monachoꝝ clericoꝝ fiūt habitacula: et de malis stu-
diis monachi ad pessima transferūtur. Erras o prudēcia mū-
di: ptās seculi deciperis: nunꝙ̄ ex malo monacho bonū ca-
nonicū poteris instituere. Sed et vos p̄uaricatores attendi-
te: apostate ordinis auscultate. Que vos demēcia impellit:
vt cenobia que non extruxistis sancto benedicto destruatis?
An putatis vos a dānatione liberos: si abiecto mōachico sce-
mate: clerici peccetis? Saluabit ne vos in districto exami-
ne peccādi presumpta licentia? Forsitan in alieno habitu de-
monib⁹ eritis incogniti? Videbim⁹ si de⁹ trāslationē vestrā
approbet: cū in illo tremēdo iuditio trāsgressionis vestre rōi-
nem reddere fueritis exacti. Timeo aūt ne mō sine ordine vi-
uentes inter eos locū recipiatis: vbi null⁹ ordo sed ꝑpetu⁹ hor-
ror inhabitat. Nam quā aliā sit mānsionem receptur⁹: de ma-
lo monacho canonic⁹ peior effect⁹: nō satis intelligo. O in-
sensati. ac vobisipsis inimici: quis docebit vos fugere a ven-
tura ira? Quis causam vestrā iniquā ꝯtra sanctū benedictū
in illo tremendo examine defensare vel poterit vel audebit?
Quē temeritatis vestre aduocatū habebitis? Sanct⁹ bn̄dict⁹
princeps monachoꝝ stabit in testimoniū ꝯtra vos: accusabit
vos. et ꝯdēnabit: q̄s excusabit vos? Nō tibi blādiaris voti re-
gularis ꝯtemptor inique: ꝯscientiā tuam ne palpes: si bene-
dictū habueris aduersariū: nullū sanctoꝝ inuenies amicū.
Nam qui vnū celestis patrie ciuiū offenderit: oīes offendit
Vbi eñi summa et felix tranquillitas: ibi erit et animoꝝ indi-
uisibilis vnitas. Quis ergo te liberare poterit de manu do-
mini: si steterint aduersum te oēs sancti? Inuoca eos. qui te
mō decipiūt: qui ordinis a te habitū tollunt qui te blādis ser-
monib⁹ abducūt: qui apostasie tue cooperatores existūt: vt
te ab instāte tribulatiōe defendāt. Et si iust⁹ vix saluabitur.
apostata et ordinis sancti destructor vbi parebūt? Non libe-
rabit impiū in illa die iustitia sancti: neq; sibi miser. alteri fe-
ret auxiliū. Quin potius eos quos tāte collaboratores pre-
sumptionis nunc munerib⁹ et donis tibi concilias: tūc infe-

licitatis tue testes habebis et socios. Nullus defensor praue actiõis ibi erit: nullꝰ iniquitatis aduocatꝰ: quoniã vbi nuda erunt oĩa: ibi ad damnationem vnicuiqꝫ satis erit accusatrix ꝯscientia. Ibi stabit exercitꝰ sanctoꝝ aduersum eos. qui monachoꝝ habitacula inique ꝓphanarũt: qui ordinẽ diuoꝝ patrum impie destruxerũt. Sed auctores haꝝ rerum quas mihi iuste videor dixisse iniquas. factũ suum ita excusare nituntur dicẽtes. Monachoꝝ improba ꝯuersatio ad extremã paupꝛtatẽ cenobia impellens. corrigi et emẽdari non põt nisi in aliũ statum trãsferatur: ꝓpter multas quas sibi fingũt rõnes: quas etiã in sequẽtibꝰ deo largiente monstrabimꝰ inanes. Aiunt deniqꝫ. Malos monachos ꝑ trãslationẽ corrigere nõ solũ peccato caret: sed et iustitie et pietatis pars magna est. Sed vbi possunt hec discerni? queadmodũ que dicitis vera docebitis? Malos monachos ad bonitatẽ ꝯuertere laudabile et sanctũ est: sed canonicos facere. non est emẽdare monachos sed deprauasse. Nunꝙ erit bonꝰ canonicꝰ. monachꝰ malꝰ: bonus aũt non exuet ordinem suũ. sed diliget. colet amabit. Nolo iam ꝯtendere vobis. nolo nimiꝰ esse aut vehemens: translationis huiꝰ effectũ nolo depingere. quẽ paulatim in lucẽ nõ dubito venire. Si monachos malos voluistis canonicos facere: quare bonos in locũ eoꝝ nõ reposuistis? nõ est sine voti transgressione cõmutatio: que in deteriꝰ ꝑsumpta mutatur. Ne vobis desertores qui vt vestris voluptatibꝰ satis fiat: ordinem ꝯtemnitis. votũ negatis. equitatis normã cõfunditis. Omnes stabimus ad tribunal xp̄i ait ap̄lus: vt accipiat vnusquisqꝫ ꝓut gessit in corꝑe suo. Quid ibi destructores monasterioꝝ accepturi sunt. qui oĩpotentis honori nõ deferũt. qui violãt pactũ. qui sanctoꝝ euacuant voluntates. qui decreta iuris despiciunt? Si bonũ est fundare cenobia: malũ est (nemo dubitet) ea destruere. Actio ꝯtraria mercedẽ non nisi cõtrariã accipiet. Deniqꝫ si hominis demortui vltimã voluntatem. in legatis cuiuis homini factis nemo audet infringere: cur amatores mũdi deo et sanctis oblata. sibi ꝑsumunt vsur-

pare? Si reus est criminis qui tastamentū hominis violat:
qua pena dign⁹ est qui fundatiões cenobiorū a sanctis epīs et
principib⁹ factas in usus alienos inique cōmutat? Enīuero
reges principes et presules ceteriq₃ fideles qui ad dei honorem
cenobia fundauerūt. hoc sumoꝑe voluisse comprobātur: ut
fundatiões hui⁹ instituti effectum inuiolabilem sortirentur
Si canonicos habere voluissent in cenobijs monachos non
posuissent. Sed ceca hominū ambitio tanta inualuit: ut ni
hil min⁹ q̄ꝫ futura cogitet. nihil plus q̄ꝫ caduca amet. O mi-
sera humane fragilitatis conditio: o damnabilis semꝑ man-
datoꝝ dei obliuio. Cōsensere iura peccatis. et cepit esse licitū
qd̄ publicū est. Flagrant ubiq₃ delicta: et passim multiformī
genere peccādi ꝑ improbas mentes nocens virus dolos ope-
ratur et fraudes. Hic ordinem ꝯfundit. ille penitus destruit:
hic voluntatem sanctorū subducit. ille falsas dimembratio-
nis allegationes conscribit. Hic arcentur cenobijs monachi:
illic bonis ordinis donātur alieni. Inimicus iustoꝝ insimu-
lat: calūniator impugnat. testis mendax infamat. Esse iam
inter nocentes innoxium: crimen est. Quis illic honestatis
amor. que posset esse mentib⁹ integritas: ubi ꝓpositum or-
dinis deseritur. ubi deo facta votatio reuocatur? Quis ma-
neat illic verū pudor: que virtus posset subsistere. ubi ius vi-
olatur diuinū. ubi nullus de legib⁹ met⁹ est. de iudice pauor
null⁹. Quid potest inhumani⁹. quid crudeli⁹ dici: q̄ꝫ ius si-
bi velle usurpare diuinū. phas cōfundere. infringere votum.
debitū deo subtrahere cultū? O dies illa tremenda cunctisq₃
horrenda mortalib⁹: qua diu tolerans hec mala monachorū
vindicabitur ira dei qua debitam sentient apostate penam:
qua temeritatis sue sancti ordinis aduersarij luent vindictā.
Quid vobis tūc ꝓderit voti deo facti negotio: qd̄ ordinis ex
tinctio sacrati. qd̄ breuis turpiter empta in carne voluptas?
Cum ceperit dn̄s suos recensere cultores. premijs monachos
veros donare ꝓmissis: bonos distīgere malis: veraces diui-
dere falsis: quem vos locū accepturi eritis. quē habituri sua

cessum: qui sanctū religionis ꝓpositū abnegatis. qui votū
frangitis: qui ordinē spernitis. qui fidem violatis. Utinam
huiꝰ vite breuitatē pensaretis: vtinam future retributionis
examen timeretis. vt salutaribꝰ compūcti doctrinis. dn̄i vocē
ꝑ penitentiā attenderetis dicētes. Nolo mortem morientis:
sed vt reuertat̄ et viuat. Et ꝑ ꝓphetā. Reuertamini ad dn̄m
deū vestrū. qm̄ misericors et piꝰ est: patiens et multe misera
tiōis: qui sententiā reuocet: si vos lachrimis culpam velitis
abluere. Uos aūt iudiciū dei nō timetis: clementiā spernitis:
pacientiā longanimitatis illiꝰ ɔtēnitis. Idcirco in quēlibet
vestꝝ dicit aplus. Ignoras ꝙ patiētia dei ad penitentiā te ad
ducit. Tu aūt Ꝝm duriciā tuā et cor impenitēs thesaurisas ti
bi irā. in die ire. et reuelatiōis iusti iudicij dei: qui reddet vni
cuiqꝫ iuxta opa sua. Iustū iudicium dei dixit esse qꝛ serū est: qꝛ
diu multū differt: vt vobis ad vitā lōga dei paciētia ɔsulat.
Uos aūt quēadmodū penitentiā agetis. qui culpaꝫ nō agno
scitis. Dolebitis sed sero: qn̄ iam locꝰ nō erit penitētie. sed re
tributio vindicte. Tūc ergo referet̄ pena impio ⁊ peccatori.
qn̄ iam nō potest penitētia ꝓdesse peccati. O ꝗꝫ rei tūc rem a
nebūt: ꝗꝫ miseri ꝗꝫ infelices q̄ ꝓpter breuissimā huiꝰ tpis vo
luptatē dei ordinisqꝫ sui desertores et ɔtra deū rebelles. volun
tatē fecerūt dyaboli. vt eos necesse sit cū ipo inextīguibili igne
torqueri. Utinā hec cordibꝰ hereāt eoꝝ. vtinā ista cogitarēt:
qui ordinē suū deserūt. q̄ votū infringūt. qui et deo ⁊ sanctis
eiꝰ tam audacter mentiūtur. Sꝫ frustra nitimur. v̉ba nostra
nunqꝫ accipiūt: qui dei et ecclesie et sancti benedicti sermōes.
ɔtemnūt. Idcirco hec causa ordinis nō v̉bis. sed rebꝰ gerēda
est. Armemur itaqꝫ patres viribꝰ totis. et paremur ad agonē
mente incorrupta. virtute deuota. ɔstantia firma. ɔtra eos
qui ordinē nostrū delere cupiūt. qui monachū exuunt. qui
cenobia auferūt: qui regulā deserunt. qui suis visitatoribꝰ re-
belles existunt. Armemur obsecro patres zelo discipline regu
laris. honore ordinis. nullis laboribus. nullis parcentes ex-
pensis: ne pernitiosa pestis nostro silentio fora. totum suc-

cessitue ordinem inficiat. Nunq̃ ordini nostro tanta necessi
tas incubuit: nunq̃ tot malis involutꝰ fuit. Ecce monachi
habitū exuūt. in habitacula clericoꝝ cenobia transferunt: et
dū cōmodis vacamꝰ priuatis. dū labores fugimꝰ. dū expēsis
ꝑcimꝰ. dū avaritie nostre ꝯsulimꝰ: ordo perit. relligio trāsit.
dei cultꝰ evanescit. Multa iam cenobia malicia tempoꝝ (ne
dicā ignavia nostra) ab ordine translata sunt: et nisi aliter
vigilemꝰ. maiora dāna nobis inferēda temeritas prauoꝝ mi-
natur. Nimirū vbi stultoꝝ audacia nō statim reprimit̄: occa
sio p̄sumendi ceteris similia prebet̄. Quid dicā de monachis
quos adhuc solo habitu et tonsura in ordine habemꝰ? Et ne
membra preferamꝰ capiti: quid abbatibꝰ deformatis hoc tp̄e
infelicius? nihil minꝰ q̃ regulam curant: nihil studiosius se-
ctantur q̃ libidinē. avariciā. voluptatem. suꝑbiam. et mū
di vanitatē. Sic capite infecto: oīa membra corpis corrum-
puntur Jam in cenobijs vbi regula despicit̄. vbi disciplina
non seruat̄: quid aliud q̃ quedā scaturigo oīm viciorꝝ ꝯspicit̄?
Nulla obedientia. nulla pauꝑtas. nulla castitas apud illos
virtutis amore tenet̄: inter quos vivere sine crimine: crimen
est. Hi sunt hoīes corrupti. monachi ꝑuersi: doli artifices.
fraudis auctores: iniquitatis ministri. sceleris amici: qui di
sciplinā fugiunt. observantiam ꝯtemnunt: ordinem destru-
unt. vnitatem ꝯfundūt. Et revera patres nisi his malis cita
ꝓuideatis remedia: in brevi ordinē videbitis et dolebitis im
minutū. Sed forte dicitis. Nunq̃ defuit vigilātia. diligen
tia nostra nunq̃ cessauit: semꝑ nos maloꝝ temeritati oppo-
suimꝰ: dimembratiōes mōasterioꝝ semꝑ impedire conati su-
mus: et nihil vnq̃ ꝓfecimꝰ. Quid nostri labores. quid stu-
dia. quid expense graues ꝓficiūt: dū se principes ecclesiarūq̃
rectores tam potēter opponūt? Scio patres vera que dicitis
scio facta. scio ꝯtinuata. Sed obsecro ne v̄ba mea in malam
ꝑtem velitis accipe: si obiectiōibꝰ istis ausim respōdere. Vi-
gilātia vestra in causis ordinis nota mihi est. labores ꝑspicui
expensaꝝ magnitudo ꝓbata. ꝯtinuatio in his semꝑ adhibita

Sed velim vos reminisci o patres duorū oracij versuum qui-
bus dicit. Est modꝰ in rebꝰ. sunt certi deniqꝫ fines: quos vl-
tra citraqꝫ nequit ꝯsistere rectū. Aduersarios multos habemꝰ
et diuersos: nō est vno ꝯtra omnes pugnandū mō: sed diuer
so: sed vario sed discreto. Monachi sumꝰ ꝓfessores humilita
tis: pugna nobis orōnibꝰ. ꝑcibꝰ. supplicationibusqꝫ inchoˀ
anda est: non feritate irritādꝰ iuppiter altus: nō preceps in
deos ꝓducenda sententia. Precibꝰ numina placātur nō mi-
nis. Sed de hoc satis. Credo em̄ vos patres q̄d velim intelli
gere. Neqꝫ hec passim elucidāda sunt omnibꝰ: sed his tantū
qui zelū ordinis habent et exequendi potestatem.

Cōtra eos qui se ab ordie trāsferūt vel iā dudū trāstulerūt. Ca. iiii.

Iuste ne satis moueat aduersuz illos qui se ab ordi-
ne nostro dimembrare conanť nec satis scio. nec si
sciā facile ausim dicere: quippe quos omnipoten-
tis paciencia tam diu tolerat: tam tarde flagellat
Sz cū finem illoꝝ intueor qui se iā dudū ab ordine dimembra
rūt: ꝯsidero hāc lōganimitatē paciētie dei districta satis ani-
aduersione vindictā. Nam sicut ex eoꝝ relatione accepimus
qui plures illoꝝ nouerūt. pauci ex eis qui monachū exuerunt
bona morte decesserūt. Quin potiꝰ sine penitētie signis sine
sacramentis ecclesiasticis ex hac vita subitanee vocati. mani-
festū sue īfelicitatis dedere indiciū. Quid ergo dicemꝰ ad hec:
Letabimur ne in ꝑditione morientiū: Absit. Dn̄s est qui pec
catores vt ꝯuertanť diu hic tolerat: ipse est qui nō ꝯuersos du
rius dānat. Nos aūt cū ꝓpheta sententiā eiꝰ metuimꝰ dicen-
tes. Iustus es dn̄e: et rectum iudicium tuū. Iustus aūt qua
cunqꝫ morte p̄occupatꝰ fuerit: in refrigerio erit. De impijs au
tem ꝓpheta dicit. Mors peccatoꝝ pessima. Nos aūt pravoꝝ
interitum ad mentem idcirco reducimꝰ: vt vel timore cete-

ros ab incepto malo reuocemꝰ. Sꝫ quēadmodū v̄ba nostra su
scipient: qui superos inferosqꝫ derident? Nisi v̄bis adijciant
opa nihil apud maliuolas mentes ꝓficiūt hortamenta. Ad-
huc populus dure ceruicis in deserto murmurat: adhuc gens
impia legislatorē suū blasphemat: adhuc improba natio in
egiptū redire deliberat. Timent ne moriantur in solitudine
qui hoc solū timere debuerāt: ne extra solitudinē morerētur
O dura mens hominū: o libertas ꝑnitiosa monachoꝝ quo-
usqꝫ seuit crudelitas tua. que nec illis ꝑcere nouit. quos au-
ctores habet et amicos? Qui sibi nequam est. cui bonꝰ erit?
O monachoꝝ inauditū zelus: o crimen immane: deum irri-
dere. promissum illi negare: fidem frangere: debitam serui-
tutem subtrahere. Quid hac impietate crudeliꝰ: quid sacri-
legio sceleraciꝰ? O mōache ꝑuerse. o apostata inique o ꝑiure
sceleratissime. quousqꝫ dei benignitatē opponas: q̄diu om-
nipotentis pietatē derides? Monachꝰ es: monachus quoqꝫ
iudicaberis etiā si pellem cū habitu deposueris. Cur ab ordi
ne sancto discedis? Cur deo mentiris? Crede mihi. non da-
bit omnipotens honorem suū alteri: non remittet tibi in eter
num: qđ solemniter semel accepit oblatū. Antequā deo ꝓmit
teres liber eras. et tui arbitrij: postq̄ aūt ꝓmisisti. dei esse ce-
pisti: iam tibi non licet dimittere qđ iuris dei est. Vox tua li-
gauit te deo: aut mōachꝰ saluaberis: aut aliter nō saluaberis.
Ecce ante oculos tuos est via vite. et via mortis: elige quam
volueris. Si s͛uas deo fidem: si ꝓmissum imples premiū ha
bebis: si negas. penā ꝓ contemptu recipies. Hinc paulꝰ te
admonēs dicit. Fratres nolite errare deꝰ nō irridetur. Que
cūqꝫ em̄ seminauerit homo. hec ⁊ metet. Quid te accepturū
presumis: qui seminas in carne? Ait em̄ Qui seminat in car
ne de carne et metent. Fructus aūt carnis. partem non ha-
bet in hereditate sanctoꝝ. Quid ergo te ipm̄ decipis: quid
frustra in vanitate ꝯfidis? Cur terminos antiquos quos po-
suerūt patres sancti transgrederis? Votū quod deo solemni-
ter fecisti. negas: et portionem cū electis dei velut iustꝰ expe-

ctas? Non est ps impio cũ filijs dei. Ecce hereditatẽ dñi dis-
sipas: extraneos de bonis sancti patris benedicti ditas: pro
missum negas: et vt licenter delinquas falsa ꝓ veris ingemi-
nas. Si bonus es monach⁹. noli ꝓpositũ tuũ deserere: noli
monasterij secreta declinare. Si aũt mal⁹ es monach⁹: nun-
q̃ bonus canonic⁹ eris. Qui aũt bon⁹ nõ est mal⁹ est. qui au
tem mal⁹ est. non est vt esse debet: et ideo iniust⁹ est. Iniusti
aũt partem non habent in regno dei. Et parũ refert vbi sis.
dum vbiq3 mal⁹ vbiq3 iniust⁹. vbiq3 infelix torquearis. Nisi
forte duplici velis damnationi esse obnoxius. vt dum es mo
nachus malus. et canonic⁹ iniqu⁹. vtrobiq3 re⁹ vtrobiq3 mẽ-
dax: mercedem vtriusq3 expostules. Nec mihi dispensationẽ
romani pontificis obijcias: quam nisi deus approbet: te mi-
nime excusabit: Non omnia deo placent: que p summũ pon
tificem in terra geruntur. Jam si exclamãs mihi succenseas.
quasi facta vicarij xpi dijudicem: respondeo. Summũ pon
tificẽ vt vicariũ xpi verꝫ amplector. colo ⁊ veneror: cui⁹ facta
nequaq̃ rephendo: sed hoiẽ esse scio: q̃ vt hõ et falli põt ⁊ fal
lere. Nec mirꝫ In tãta q̃ppe sollicitudĩe oĩm ecclesiarꝫ. in tan
ta occupatiõe negociorꝫ: dũ ꝓ veris falsa narrãtur: mens in
multis distracta facile decipit̃. Tu aũt sancti ordinis aposta
ta. qui de bulla dispensatiõis securũ te extimas: vide ne post
mortẽ (vt vulgo dicit̃) illiterato demoni occurras: qui litte-
ras nesciat. qui appellatiõi nõ deferat. qui alligatiões immu
nitatis tue ꝯtemnat. Crede mihi nõ est astucia que possit fal
lere deũ. O misero infelix o insensate apostata: quid sancto
benedicto respõdebis de professione quam spernis. quid om
nipotenti deo de voto q̃d ꝯtemnis? Quem in illo tremendo
iuditio. cause tue ꝓcuratorem poteris constituere: vbi nihil
poterit latere? Omnia ibi nuda oĩa erunt aperta: vbi loc⁹ peni
tentie salutaris iam non relinquit̃: vbi excusandi spaciũ oib⁹
negat̃. Quid ꝓderit ibi hic temere presumpta dispensatio:
quã nec ꝓbare licebit testimõio. nec iure defendere. Tũc vide
bis o monache ꝑuerse. tunc intelliges quid roboris in se ꝯti-

neat fraudulenter impetrata licentia. cũ vindictam eterni iu
dicis senseris in pena. Quid mihi dispensationẽ allegas. qd
licentiã peccãdi ꝑdicas? Putasne summi põtificis auctorita
te iram dei te posse effugere? Audeo dicere. nihil tibi ꝓderit
dispensatio pape. si fraude. si dolo. si mẽdatio. si iniuste fue
rit impetrata. Nõ est bonũ nõ est iustũ. qd malis artib9 ac
quiritur Ad dispensationẽ vt iusta sit quattuor requirunt. si
ne quib9 dispensatio te minime saluabit. Que sunt illa. Ne
cessitas videlicet cõgruitas. vtilitas et honestas. Sed tu mo
nache ꝑiure. qui sola voluntate duceris. qui deũ et ordinem
ↄtemnis. necessitatẽ fingis. ↄgruentiã falsam ostẽdis. vtili
tatẽ mẽtiris. honestatẽ fraude cõponis Sit necessitas euidẽs
et manifesta. ↄgruentia vera. vtilitas nõ priuata sed publica
honestas nõ ficta sed ꝓpria. alioquin dispensatio erit iniusta.
Nihil quo summo põtifici in hac dispensatione succenseam
ꝓfero. nihil in factis illi9 reprehendo. quẽ falsis narratiõib9
monachoꝝ circũuentũ non ignoro. Vos estis rei vos dolosi
vos iniquitate notandi o ꝑuersi monachi. apostate scelerati.
qui mendacio dolo et fraude petitis. qd iustis obtinere ꝑcib9
desperatis. Que vos necessitas viget ordinẽ deserere. et in se
cularis vite statũ transire? Que ↄgruentia suadet id infringe
re. qd semel deo ꝓmissum nulli licet reuocare? Que vtilitas
habitũ monachicũ deponere. ordinem deserere. ꝓpositũ ne
gare. cenobiũ trãsferre. votũ corã omnib9 sanctis deo factũ
nõ solũ frãgere. sed et penit9 abiicere? Aut q̃ honestas est mo
nachũ deo dicatũ ad seculũ redire. fidẽ frãgere. ꝑiuriũ cõmitte
re. sacrilegiũ ꝑpetrare. O ꝑuaricatores et impii. quomõ tam
nefandũ ꝑsumptionem vnq̃ poteritis excusare? nullũ ex his
quattuor translationi vestre consonat. nullum ex eis dis
pensatiõem vestram confirmat. Que em̃ necessitas ad hanc
temeritatem vos potuit impellere. quam coram vicario chri
sti potuistis causam huius dimembrationis allegare? Pau
pertatem et ruinam cenobiorum. Sed hanc potuissetis cito
instaurare. si secundum regulam sancti benedicti viueretis.

Vos em̄ iniquis morib⁹ paupes facti estis: ꝯuersatiõe sancta rursū ditaremini Videte in circuitu vestro monasteria ad observantiā regularē reducta: quomō post extremā paupertatē. dn̄o largiente ad divicias pristinas denuo ꝓficiunt. Et quidem satis iuste. Promisit em̄ nobis in evāgelio dn̄s. Primū inquiens querite regnū dei et iustitiā eius: et hec oīa adicient vobis. Vos aūt dei amorē postponitis: cultū ei⁹ negligitis: ludis. cōmessatiōib⁹. ebrietatib⁹. ꝛ ingluuie vacatis: et op⁹ dn̄i non respicitis. nihil de obseruātia regulari curatis: idcirco neglectis spūalib⁹. iusto dei iudicio etiā tpalia vobis defecerūt. falsa est ergo necessitas quā fingitis. et insufficiens dispensatio quam alligatis. Sed forte dicitis. Nos filij rusticorum non sum⁹ sed nobiliū. nobiles. delicati et infirmi. observantiā sutoꝝ. agricolaꝝ. opilionūqꝫ servare nō possum⁹: ieiunia: abstinentia. vigilie. discipline. ac cetera que habēt exercicia nobis importabilia sunt. que imitari nec possum⁹ nec debem⁹. Quid ergo? Nūquid monach⁹ nō es. qr nobilis. qr delicat⁹. qr tener. qr debilis? Nō est quo te possis ꝯtra sanctū benedictum defendere: qui omni statui. oī gradui: oī etati in regula copiose ꝓuidit: qui delicatis ꝛ infirmis maxia discretione succurrit. Vos ne soli estis ex nobilib⁹ teneris et delicatis ordinē ꝓfessi monasticū? Multi nobilissimi iuvenes impatoꝝ. regū. ducū ac principū filij. in ordīe nostro sanctitate et doctrina sub regulari obseruātia diversis tpib⁹ claruerūt: qui vobis nobilores delicatiores et teneriores disciplinā cenobiticā inviolabiliter ꝯseruātes. stabūt adversum vos i testimoniū facile amātib⁹ deū ꝓbaturi. qd velut importabile dyabolo pleni abicitis. Nec iubeo te obseruātiā (quā sutoꝝ ꝯtēnis) imitari sed regule. quā ꝓmisisti quā vouisti. quā servare deo pollicit⁹ es. Si quid tibi in nostra ꝯuersatione displicet. regulā habes: ad ei⁹ ꝓcepta. vitā tuā institue. Nemo a te pl⁹ exigit: nemo pl⁹ reqrit. Exercicia monachoꝝ que in obseruatorib⁹ regule dānas. ipa docet. ipa iubet. ipsa ꝓcipit: que si nolueris imitari: ꝓpria te oris tui sententia pe-

texmisti Cōuersiōez q̄ppe moꝝ ſc̄m regulā ſc̄i bn̄dicti ſuis ꝓfeſſo
ribꝰ indicit. ieiunia. abſtinentiā. vigilias. diſciplinas. obe
dientiā. pacientiā. hūilitatem. pauꝑtatē. ceteraq̧ exercicia
monaſtice diſciplīe q̄ dura ⁊ grauia iudicas tam ꝓpria ſunt re
gule vt ſine his nemo mōachꝰ dici mereat̄. Dic mihi oro trāſ
greſſor voti et ordinis tui. dic mihi. Vis etiam beate viuere?
Speras etiā ad vitā eternā te poſſe venire? reſpōdebis Stul
ta eſt iſta quā facis interrogatio. Quis nō velit beate viuere?
q̄s ad vitā eternā non ſperat venire? Igit̄ et beate viuere cu
pio. et ad patriā celeſtē venire me poſſe ꝯfido. Si ergo ita eſt.
ſi beatā vitā te accepturū ꝯfidis. cur viā que ducit ad illā deſe
ris. ſpernis. ꝯtemnis? Erras miſer. infelix deciperis. ad re
gnum non venitur niſi ꝑ humilitatē. ad requiem niſi ꝑ labo
rem. ꝑ abſtinentiā. ꝑ obedienciam. pauꝑtatem. Ait eñ ſcri
ptura. Quoniā ꝑ multas tribulationes oportet nos intrare
in regnum dei. Tu aūt infelix apoſtata. qui ordinem reijcis.
humilitatē ſpernis. obedienciā ēnuis. pauꝑtatē odis. paci
enciā ꝯtemnis. qua temeritate tam alta p̄ſumis? Si os quod
mentit̄ occidit animā niſi penitentiaꝫ egeris. non eſt tibi ps
in regno xp̄i et dei. qui non homini ſed deo mētiris. qui vio
las pactū. qui fidem negas. qui votū religionis deo factū re
tractas. Nō ſaluabit te (audeo dicere) diſpenſatio romani
pōtificis. quā fraude poſtulas. mendatio narras. importu
nis ſupplicatiōibꝰ extorques. Quatuor eñ que diſpēſationē
debitā facere diximꝰ. in tuis fraudibꝰ minime ꝯcurriſſe vide
mus. Nam illa quā ab ordine ſancto facis trāſlatio. nec vti
lis eſt nec neceſſaria. et idcirco incōgrua et inhoneſta. In ea
eñ ꝓ neceſſitate volūtas. ꝓ vtilitate voluptas. ꝓ ꝯgruētia
carnalitas. ꝓ honeſtate ſupponit̄ impietas. Heccine eſt de
bita diſpenſationis tue occaſio. Habeto tibi fraude impetra
tas litterunculas. habeto inſtrumēta abnegatiōis et apoſtaſie
bonū eſt mihi ſub regula pientiſſimi patris benedicti quieſce
re. in qua ſi quid ex fragilitate deliquero me pium aduocatū
apud diſtrictum iudicem habere confido. cuius ordinem di

C̄ōtra apostatas

ligo. veneror. et ea qua possum sedulitate custodio. Tu autē
quē sis habiturus patronū nescio: qui ordinem abijcis. omēs
sanctos offendis. deoq̄ʒ publice mentiris. Nam qui post pro
fessionem ordinis aliter viuit q̄ꝫ ꝓmisit: hūc regula vt irriso
rem dei omnipotētis damnandū fore ostendit. Sicem̄ habet
Idcirco si aliter fecerit: sciat se damnandū ab eo quē irridet.
Audite hec filij belial. ordinis desertores attendite. et si vllus
sensus in vobis est. horrete. Sciat se inquit monachus ꝑuersus
damnandū ab eo quē irridet. Que maior derisio. q̄d crimen
sceleracius q̄ꝫ ꝓmissam deo fidem negare. votū postponere. illi
mētiri. illi famulatū subtrahere. illi sua diripere? Miror (et
vehemēter quidē) si vnq̄ꝫ vel ad horā tam scelerati apostate.
pre ꝯfusione ꝯscientie et remorsu sinderesis verā possint habe
re leticiā. Sed vt fateor simpliciter q̄d sentio. nullis suasio
nibus induci possum. vt credam eos aliq̄n sine grauissimo cō
scientie sue tormento deinceps esse victuros. Probaui em̄ ex
perimēto cognouimus. q̄ monachi de quibus loquimur post or
dinis trāslationem efficiunt̄ quasi furiosi. in oīe opus turpe
procliues. desperati. sine charitate dei. sine deuotione. sine
affectu: sine pietate. sine ꝯscientia. sine honestate. seui. tur
bati. vecordes ꝛ obstinati: adeo vt de deo. de regno eius. de ꝑ pur
gatorio. de inferno. de morte. de penitentia. de virtute de cō
uersatiōe. nihil curēt. nihil aduertāt nihil audire velint. im
pleaturq̄ʒ in eis illud sapiētis. Impius cū venerit in ꝓfundū
maloꝝ ꝯtemnit. Et illud semꝑ p̄sumit scia ꝑturbata ꝯsciētia
Vnde tales apostate quasi diuturno carcere liberati. auda
cter in oīe viciū se precipitant: et tempus breuitatis. scelerum
magnitudine cōpensant. Offendūtur si quis de amore dei.
de studio scripturaꝝ. de honestate vite. corā eis loqui volue
rit. Nec mirum si dei sermones audire non possint: cui post
tam nefandā apostasiā infideles existūt. Oderūt corripientē
in porta: salutis v̄ba nō admittūt: penitētie s̄monē ꝯtemnūt
Idcirco dicit vir sapiens. Considera opa dei. q̄ nemo possit
corrigere. quem ille despexerit. Si deus aliquē hoīez vnq̄ꝫ ꝯtem

nere potuit: illi vel primi sunt qui post votum infideles ei ex
ẜtūt. Unde ꝓpterea despecti a deo: ad penitentiā raro ꝯfu-
giunt. Idcirco damnādos se nouerint ab eo quē irridēt. Du
plici em̄ sacrilegio rei sunt: q: se deo. et cenobia sancto bn̄di-
cto iniuste auferūt. Et quicūqȝ his dimēbrationib⁹ occasionē
fauorē. ꝯsiliū: auxiliūqȝ p̄stitit. dānū hoc irrecupabile ordini
et scō bn̄dicto fecit. Dicit em̄ regula iuris Qui occasionē dā-
ni dat: dānum dedisse videt̄. Sancto igit̄ legislatori mona-
choꝝ hij tales obnoxij. et ad restitutōēȝ astricti. viderint quē
admodū in extremo iudicio deo et sanctis ei⁹ respondeant:
quoꝝ bona tpalia sibi vel alijs iniuste vsurpant. Ve aūt illis q̄
aliena iniuste tollunt: que nec in hac vita nec in futura vnq̄
reddere possunt. Ve etiā vobis monachis apostatis et abne-
gatis: qui ius ꝯfunditis. equitatē despicitis: fidē et pactū vi-
olatis. Ve etiā vobis abbatib⁹. qui monachoꝝ vestroꝝ mala
studia non corrigitis: qui eoꝝ apostasie ꝯsentitis: qui et ipsi
cū illis ab ordine apostatatis. O abba pastor et idolū: qui ex
ouib⁹ lupos: ex monachis seculares facis. quid respondebis
summo pastori cum rationem villicationis tue reddere com
puls⁹ fueris? Quid sancto bn̄dicto oues suas a te reposcentī
dictur⁹ es? Monachos a te requiret non canonicos. Quid
illi tunc respondebis? Monachi ne sunt canonici? Cū vene
rit dies illa cūctis timēda mortalib⁹. qua iust⁹ iudex vnicuiqȝ
reddet ſm opa sua: legislator monachoꝝ bn̄dict⁹. non dubi-
tes: te grauiter accusabit: aduersum te ꝓducet testes oēs mo-
nachos veros ordinis sui. qui vnanimiter clamabūt ad iudi-
cem: Iuste iudex ihesu xpe. q: oīa nosti. attende hui⁹ aposta
te vesaniā scel⁹. sacrilegiū. crudelitatē: qui ordinem sanctū
destruxit. monachos ad seculū reuocauit. fidem fregit. votū
tibi factū et nobis. inaudita p̄sumptione violauit. O miser
quid facies: tam grauiter accusat⁹? Quē sanctoꝝ inuocabis:
qui omēs tibi aduersarios fecisti? Quo fugies a facie furoris
dn̄i? Ad quem ꝯfugies. Non erit loc⁹ fugiendi: sed ante tribu
nal xpi stabis durā acceptur⁹ sententiā: nisi hic ꝑ penitentiā

et lachrimas faciem dñi preuenire curaueris. Excusationi de
negabit loc⁹ cũ accusat⁹ fueris in iudicio cũcta sciẽtis. Nã
quid em̄ dicere volueris nihil erit: quia foris accusat⁹. int⁹ cõ
scientie testimonio dãnand⁹ iudicaberis. Ea que diuini iu-
ris sunt rapis. qui custos eoꝝ posit⁹ fueras: idcirco dñm audi
es dicentẽ. Redde q̃d debes. Hoc est. Redde monachos quos
tue fidei cõmisi: redde cenobiũ q̃d gubernandũ accepisti: red
de fidem. redde votũ. redde sanctitatẽ. redde lucrũ. redde me
ritũ. redde honorẽ. Redde q̃d debes. Ego te pastorem ouiũ
meaꝝ ꝯstitui: vt eas in sancta religiõe ꝯseruares. doceres instĩ
tueres. emẽdares. corrigeres delinquẽtes. Tu aũt odisti discĩ
plinã. et ꝓiecisti ſmones meos retrorsum: si videbas furem
currebas cũ eo: et cũ adulteris portionẽ tuã ponebas. Volu
ptatib⁹ carnis intent⁹ oues meas nõ custodisti: idcirco redde
q̃d debes. Monachi postq̄ȝ de seculo ad religionem venerunt
mei iuris facti sunt ⁊ nõ licet eis ad seculũ vlteri⁹ reuerti. Tu
aũt minister ouiũ meaꝝ ꝯstitut⁹ es nõ dñs: nec licebat tibi ali-
q̃d mei iuris quouis mõ alienare. vsurpare vel diripere. Cu-
stos meaꝝ reꝝ eras nõ patron⁹. quesita seruare. dispersa requi
rere fideliter debueras. Tu vero mei oblit⁹ hereditatẽ meam
dissipasti. oues dispersisti. immo ex ouibus beluas. ex seruis
inimicos. ex federatis infideles fecisti. Nũc ergo redde quod
debes. Ego monachos tibi cõmisi. quos in sancto ꝓposito
debueras ꝯseruare: iacentes erigere. infirmos curare: defici-
entes instaurare: torpẽtes charitate accendere. negligẽtes ex
cutere: peccãtes arguere. inobediẽtes corripere. dissolutos re
stringere. ꝑuersos a malis studijs coꝝ cohercere. Sȝ nihil eo
rum que tuo incũbebant officio curasti: auaricie. luxurie. in
gluuieq̄ȝ dedit⁹: monachos nõ solũ ad seculũ redire ꝑmisisti.
sed etiã cure pastoralis penit⁹ oblit⁹. dux ⁊ ꝯsors apostasie eoꝝ
fact⁹ es. Jam itaq̄ȝ redde q̃d debes: restitue q̃d fidei tue. ne dĩ
cam ꝑfidie. cõmisi. Sed quia reddere non poteris: in carcerẽ
tenebrosum et opertũ mortis caligine ꝓijcieris: inde non exĩ
tur⁹ donec reddas debitũ. q̃d nunq̄ȝ redditur⁹ es. Ibi nõ so-

lum p tuis factis penā recipies: sed etiā p oim peccatis quos
tuo regimini cōmissos corrigere neglexisti. Hic enī sanct⁹ be
nedict⁹ dicit in regula. Nouerit abbas culpe pastoris incum
bere: si qđ min⁹ vtilitatis paterfamilias in ouib⁹ suis potue-
rit inuenire. Igitur o abba quicunq3 es. si sapis. si intelligis: si
deniq3 futurꝫ iudiciū credis: si tormēta inferni euadere cupis:
noli acq̄escere mōachoꝝ prauis desiderijs: dimēbratiōib⁹ no
li ꝯsentire sceleratis. Quid pdest tibi in hac vita breuissima
voluptas: p qua penas eternas cogeris recipere? Noli oro te
noli sancto benedicto tantā irrogare iniuriā: noli cenobia
illi auferre que nec tu nec oēs parētes tui extruxistis. Suffi
ciat tibi quia abbas es: qr de patrimonio ei⁹ viuis: noli ordi-
nem deserere: noli suggestiōib⁹ dyabolicis ꝯsentire: noli mo
nachos tuos seculares facere: noli monasteriū tibi cōmissum
in man⁹ alienoꝝ resignare. Cognosce te hoiem morti obno-
xiū. breuis vite sup terrā: noli tam pnitiosam rem facere: no
li hoc scel⁹ cōmittere: noli tam inestimabile sacrilegiū ppetra
re. Permane in ordie sancto. et ppositū tuū noli deserere: si
ad vitā eternā desideras puenire. Ait nanq3 dn̄s. Qui mittit
manū suā ad aratꝝ et respicit retro: nō est apt⁹ regno dei. Ec
ce misisti manū tuā ad stiuam: ecce cū loth de sodoma egress⁹
es: si respexeris retro. Si ppositū tuū corruperis. si ad secu-
lum reuers⁹ fueris: non es apt⁹ regno dei: et illud nequaq̄3 me
reberis accipe. Si aūt in vocatiōe tua pseueraueris. si volun-
tatē bonā custodieris. si charitatē dei in corde habueris: cre
de mihi. etiā si in aliqb⁹ negligēter vixeris. pium ad deū inter
cessorē inuenies sanctū benedictū ob cui⁹ amorē ordinē cū po
tuisses noluisti deserere. Memento obsecro federis dn̄i qđ or
dinē ingress⁹ cū illo pepigisti: et noli esse infidelis tuo redem-
tori: noli votū infringere: noli tam scelerato piurio. pactū
violare. Cōsidera pactū: ꝯditionē attēde: et caue ne deo mē
dax existas. Anteqū3 illi pmitteres. liber eras: postq̄3 aūt pmi
sisti: non ampli⁹ liber. sed seru⁹ dei fact⁹ es. Nō licet tibi de-
inceps hāc seruitutē spōtanee assumptā deserere: non licet ti

bi nec alicubi post ꝓfessionē ad seculū redire. Nã si ppositū
tuū corruperis. si votū negaueris: si ad seculū reuersꝰ fueris:
nō habebit te in illo gradu deꝰ. in quo priꝰ habuisset: anteq̃
intrares cenobiū. Nã ante religiōis ingressum eras quasi de
familia dñi: de subditis illiꝰ et agricultoribꝰ. Eras inquã cre
atura dei. eras famulꝰ. eras seruꝰ: sed nō eras amicꝰ. ministe
rialis. intimus. secretariꝰ. At postq̃ monachꝰ factꝰ es. fide
litatem dño ꝓmisisti: vt ei iugiter adhereres: vt vbi dñs est il
lic sis et tu minister eiꝰ. Elegit te in amicū et vt ita dixerim
custodem corꝑis sui: vt in conspectu eius illi semꝑ ministres
eiusq; in omnibꝰ ꝑficias voluntatē. Hoc em̄ ꝓmisisti. Si er
go recesseris ab eo cui te vouisti. si infidelis et voti cōtemptor
inuentꝰ fueris: non te habebit de familia sua vt prius anteq̃
monachꝰ fieres: sed certe fugitiuū. infidelem. p̄uaricatorem
ꝑiurum et mendacē. Monachꝰ em̄ qui votū suū negat: xp̄m
negat. Dicit em̄ beatꝰ ieronimꝰ. Ego qui videor esse mona
chus. si ppositū meū corrupero: xp̄m negaui. Vos aūt p̄ua
ricatores qui ordine sacro contempto de monachis facti estis
canonici. vos inquã ppositum vestrū non solū corrupistis:
sed qꝫ scelera ciꝰ est prorsꝰ destruxistis. Nūc ergo aut vos xp̄m
negastis: aut falsum est qꝫ dicit ieronimꝰ. Sed q2 falsum esse
non potest qꝫ vir tantꝰ edocuit: restat vos xp̄i negatores esse.
periuros et infideles. Utinam vel sero tandem penitentie re
media subiretis: qui in tantis ꝑiculis cōstituti estis. Si xp̄m
negauit qui monachicū ppositū violat: qui totum ordinē.
oēs sanctos deūq; debito fraudat. quid meretur? Si semꝑ ar
debit qui ꝑfessiones hoīm iniuste occupat: qua pena dignus
est. qui bona deo et sanctis dicata sibi vsurpat? Si iuxta tra
ditionem ecclasiasticã mortaliter peccat qui domū vel agrum
alteriꝰ iniuste ad vsum suū vendicat. quanto crimine reꝰ est.
qui domū et possessiones dei et sanctorꝫ in mansiones secula
rium cōmutat? et si ad restitutionem indebite ablatorꝫ homo
homini constringitur. quanto magis deo et sancto benedi
cto cenobia auferentes ad restitutionem tenentur. Si pec

catū non dimittitur nisi ablatū restituatᷣ. quādo a reatu ab-
solui poterūt. qui habitatiōes seruoꝝ dei in vsꝰ ꝯuertūt alie-
nos? cenobia em̄ semel ablata nunq̄ȝ ad ordinem reducentur
Ve illis qui hoc sibi testamentū cōdere non timuerūt: qđ nul
la vlla satisfactiōe poterint reuocare. O monache o abba qui
votū vestrū deo solemniter factū reuocatis. qui habitū san-
cte religionis abicitis. qui cenobia sancto benedicto ꝯsecrata
in manꝰ clericoꝝ trāsfertis: quid accusati coram omnipotēti
deo respondebitis? Forsitan dicetis. Votū in meliꝰ cōmuta
uimꝰ. Cui hoc ꝑsuadebitis. Certe nec deo nec hominibꝰ sa-
nis; quippe qui voti differentiā non ignorāt. Canonicū vi
uere bonū ⁊ sanctū est: si ad eū statū a deo fuerit vocatꝰ. Sin
aūt ad monastice ꝓfectiōis gradū vocatꝰ fuerit: nunq̄ȝ ei lice-
bit ad canonicatū descendere. Nemo em̄ dubitat monachis
inferiores esse canonicis. Dic mihi q̄squis es qui monachoꝝ
prauitati cooperator extitis: q̄ eos ab ordine trāsfers: qui cō
tra deū ⁊ sanctū benedictū causas iniquas defendis: qui apo
stasie eoꝝ fautor et patronꝰ haberis. Dic ergo. Quid tibi vi
detur? Licitū ne est monachis in ordine sancto ꝓfessis habitū
exuere: et canonicos seculares fieri? Si licitū est: cur dispen-
sationem romani pōtificis tantis expensis. laboribꝰ. fatigis.
importunisq̄ȝ ꝓ̄cibꝰ impetras? Licita em̄ dispensatiōe nō in-
digent. Sin aūt illicitū est. quis licitū faciet? Dispensatio?
Vehemēter dubito. Vtrū papa in hac re dispēsare possit. vel
non possit. nō est meū discutere: quē ꝯstat plenitudinē pote
statis habere. Absit ergo a me: vt auctoritati summi ponti
ficis vel in minimo derogem. Vicariꝰ em̄ xp̄i est: nec licet ho-
mini aliquid de illo iudicare. Ergo ne tu securꝰ es: si faciat il
le qđ posse videt̄? crede mihi nō es securꝰ; q2 cām translatiōis
tue falsam narrasti: vicariū xp̄i fraudulēter decepisti: quia et
narratio mēdax. et supplicatio (ne dicā extorsio) fuit oportu
na. Deniq̄ȝ bulla trāslationis tue diligenter et caute ꝯscripta
te non absoluit ab ordine. nec votū aufert. nec relligionē tol-
lit. nec monachicū scema deponere ꝯsentit. Putas q̄ summꝰ

pontifex tuis peccatis ꝯscienciā suā velit involuere? Legito
bullam attente. ꝯsidera verba. intentionē dispēsantis nota:
et ꝙ etiā post dispensationē monachus sis corā deo et ecclesia
invenies. Ego eīm hui⁹ trāslationis bullā et vidi et legi: in
qua papa ꝯsentit vt prebendas et beneficia monachi habeāt:
et nihilomin⁹ p̄cipit vt sancto benedicto qđ vouerint reddāt.
Habitū canonicat⁹ illis cōcedit: sed monachicū scema mini-
me tollit. Ecce ꝙ̄ secur⁹ es: qui limites indulti trāsgrederis.
qui pro veris falsa fingis. qui vicario xp̄i mentiris. qui bul-
las non minus extorques ꝙ̄ impetras. In his que sunt de iu-
re positivo. dispēsatio licitū facit. quod alioquin non licuit:
si causa rōnabilis id exposcat. Votū aūt deo factum in lege
divina reddere iuberis: a quo papa sine necessitate te nunꝙ̄
intēdit absolvere. Ergo dic mihi: que est causa trāslatiōis
tue? respondebis forsitan qđ oēs sic trāslati respondere solēt
Cause multe sunt: que ad hāc rem me necessario impulerunt.
Que ergo sunt? Paupertas cenobij: incursus vastantiū. ex-
actio principū: malū regimen abbatū. Hee sunt cause trāsla-
tionis nostre. Sz facile rumpitr̄ rethe araneaꝝ sanguine fictū:
si quid gravitatis fuerit impositū. Vos aūt apostate ꝓ veris
falsa narratis: et sub figmento paup̄tatis vicariū xp̄i. immo
vosmetipsos decipitis. Utinā paup̄tas vā esset quā allegatis:
vtinā de terrena substātia vt mēdaciter fingētis min⁹ habere-
tis. Quid paup̄tatē allegatis: qui divicias maximas posside-
tis? Quis nesciat statū cenobij sancti albani in tp̄alib⁹ ante
translationē fuisse abundātissimū? Quid dicā de elwangen.
insigni quondā cenobio cui⁹ divicie principi potuissent suffi-
cere? Nunquid monasteriū sancti burckardi ꝓpter paup̄tatē
transferri potuit: qđ multis divicijs semꝑ abūdavit? Nun-
quid ꝓpter paup̄tatē cenobiū cambergense ab ordine dimem-
brari debuit qđ in hodiernū diem oīa monasteria illi⁹ ꝓvin-
cie divicijs excedit? Quid dicā de selß. quid clingenmonster.
cenobijs quantū ad mediocritatē ꝑtinet abūdātissimis? Nū-
quid in eoꝝ translatione paup̄tas veraciter potuit allegari?

O preuaricatores ordinis vestri et voti transgressores: credi-
tis mendacia v̄ba posse latere? non sunt nobis fallacie vestre
absc̄odite: nec diuicias quas negatis ignoram⁹. Si paupes
essetis quēadmodū̄ fingitis: non alij duo. alij tria. alij quat-
tuor milia florenoꝝ et nonnulli ampli⁹ ꝑ translatione vestra
possetis exponere. Cur ergo paupratē allegatis: qui paupes
non estis? cur dicitis vos nihil habere vnde possitis monachi
viuere: qui tātas pecuniaꝝ summas vt canōici sitis potestis
exponere? Deniq3 si paupras cenobioꝝ vos opprimit: quare
reformationē non assumitis. Cur priuatas ꝯtra regulā pos-
sessiones ad cōmunē vsum non redigitis. Dū em̄ vnusquisq3
marsupiū suū diligit: stat⁹ cōmunitatis cadit. Si aūt ꝟm re-
gulam quam ꝓfessi estis sine ꝓprio viueretis: dn̄o ꝓuidente
oib⁹ abundaretis diuicijs. Sed vos neglecti spiritualib⁹ vo-
luptati carnis operā impenditis: ꝓpterea ad egestatem tem-
poraliū rerum deuenistis. Hec dixerim in eos qui ꝓpter con-
temptū spiritualiū: etiā temporaliū inopiā patiūtur. Illi
vero qui se ab ordine trāstulerūt si paupes fuissent: in eo per-
seuerassent. multis eīn expensis sumptib⁹ et ꝓpinis opus est:
quas pauperes nunꝗ̄ potuissent exponere. Mentiūtur ergo
qui pauptatem in causam trāslationis assumunt. Nō vero
guerras. bella. et vastationes inimicorum in patrocinium di-
membratiōis sue allegant: ꝗ̄ sit friuolum. vanū et insuffici-
ens nemo prudens qui nesciat. Omnia em̄ que narrant non
min⁹ canonicis ꝗ̄ monachis possunt esse infesta. Qui autem
regimen abbatū vocāt in causā: eoꝝ culpe nō immerito ascri-
bitur: quoꝝ electiōe mal⁹ rector cenobio p̄ficit. Nec immeri-
to. Quales monachi: talis abbas monachoꝝ. Mali em̄ mo-
nachi bono abbati indigni censent. Deniq3 si abbas mal⁹ est
quomodo erit preposit⁹ bon⁹? Alia vobis fuerant ab expertis
querenda remedia: quibus in ordine sine querela proficere-
tis. Sed occasionem querit qui vult ab amico recedere: cau-
sas fingit innumeras: qui se ab ordine cupit dimēbrare. Iam
debitis narrat oneratū cenobium: iam hostilitatis mentitur

incōmodum: iam grave fingit dominium: iam ignaviam in
culpat prelatorū. Omnia querit. omnia fingit. omnia assu
mit: vt vel ordinem totum vituperet: vel locū pro regulari
obseruātia inabilem demōstrat. Si transferatur inquit (be
atissime pater) tale cenobiū in ecclesiam secularem. maxime
cult⁹ inde augetur diuin⁹. faciet principes romane ecclesie
sꝑ obnoxios. pacē in circuitu populis. et xp̄iani nois maxi
mum parabit honorem. O lingua dolosa. o labium mēdax.
o concinnator doli. o fraudis inuentor. o minister iniquita
tis. q̄ falsa p̄ veris. q̄ mala p̄ bonis. q̄ sacrilega narras pro
sanctis. Reges et principes monasteria edificare ꝯsueuerunt
non etiā destruere. quos mendaciter patronos tue ꝑfidie nō
debueras allegare. Nam si laudem dei querunt. nunq̄ ceno
bia trāsferri ab ordine sancto consentiūt. Sin aūt vtilitates
suas velint attendere. plus de cenobijs q̄ de collegiatis eccle
sijs se norunt lucri accipere. Vnde igitur tibi tam inaudita
presumptio vt coram vicario xp̄i rem gratam mentiaris prin
cipib⁹. quam constat illis esse ꝯtrariaz? Sic agis. sic vicariū
xp̄i decipis. magister mali. machinator doli. inuentor men
dacij. auctor sceleris iniquitatis artifex. q̄ fraude viuis. qui
te impietate munis. qui relligionē oppugnas. qui lucris in
hias. qui voluptate pasceris. cui de scelere totum. de amore
dei nihil constat. Absit a fidelib⁹ principibus. vt monasteria
sancto benedicto auferant. que deuoti quondam eorum pro
genitores illi construxerunt. Ve tibi monache ꝑuerse. qui or
dini tantam presumis inferre contumeliā. vt cenobia destru
as. que nec tu nec parentes tui extruxistis. Ve tibi etiam qui
malis reb⁹ patrocinium contra deum et sanctos eius prestas.
qui te peccatis alienis inuoluis. qui linguā vendis. qui pro
vili precio indignationē dei. et oim sanctoꝝ incurris. Ve tibi
inquam monachorū reproboꝝ aduocate. qui deo facis iniuri
am. qui sanctos ei⁹ ope scelerato derides. q̄ius equitatis ab
negas. qui monachos ad seculū redire v̄bis et factis cohorta
ris. O quid respōdebis omnipotēti deo qñ oim a te ratio tuoꝝ

opertum exigetur. quādo a sancto benedicto velut ordinis sui
destructor accusaberis? Quid tūc accusationi sanctoꝝ obici
es? Quid respōdebis? Quomō te excusabis? Quis ordōnem
ad iudicē districtū ꝓ liberatiōe tui habiturꝰ est? Quē aduoca
tum tūc habere poteris. qui mō ꝯtra deum prauoꝝ aduocatꝰ
es? Vtinā saperes et intelligeres: vtinā nouissima ꝓuideres
alienis peccatis te minime inuolueres. Sz auaricie facibꝰ in
flāmatꝰ. lucra huiꝰ vite tantūmodo cogitas. de futuris cala-
mitatibus nihil omnino te sapere manifestas. Idcirco sicut
aues capiunt̄ laqueo. sic in peccatis tuis et eoꝝ quos ab ordi
ne apostatare fecisti. cū non estimas capieris. O quā duram
sententiā excipient. quoꝝ ꝯsilio monachi suū ordinē ꝯtempse
runt. Magnam in supplicatiōe vtilitatē mentitꝰ es. qui hoc
solū intendis vt honestatē ordinis turpiter euacuare possis
Siccine dei cultꝰ augetur? Heccine est paxilla in circuitu pro-
missa hominibꝰ? Malos mōachos nunq̄ȝ bonos canonicos
facies. Qui aūt malos facit: quid meretur. nisi mercedē ma
lorum? Mali sunt monachi qui ordine ꝯtempto ad seculum
reuertuntur. Nisi eīm mali et peccatores essent: ordinem san
ctum nequaq̄ȝ desererēt. Nemo eīm odit bonū nisi malus: ne
mo recedit a sancto proposito qđ vouit nisi ꝑuersꝰ. Qui aūt
ꝑuersis patronū se ꝓbet in causis malis: se ꝑticipem cōstituit
peccatis alienis. Canonicū esse in ecclesia dei bonū et sanctū
est: sed monachū ꝓ amore dei esse maioris ꝑfectionis. Cano
nicus ad monachos trāsire tanq̄ȝ ad altiorem gradū ꝑmittit̄:
sed ad canonicos descēdere monachꝰ ꝓhibet̄. Nec dispēsatio
faciet licitū: que falsis narratiōibꝰ fuerit impetrata. Si assit
in supplicatiōe necessitas. in intentione supplicantis integri
tas. in vsu dispensationis honestas: audacter dico ꝙ papa
cum monacho possit dispensare vt fiat canonicus: sic tamen
vt ab eo quod deo noscitur obligatus sine necessitate non ab
soluatur. Certus sum etenim ꝙ summus pontifex neminem
sine euidenti vtilitate cōi. et necessitate manifesta. ab aliqua
approbata religione intendit absoluere Aduocati aūt aposta

cont̄ apostatas

contra apostatas

tarum causas falsas narrant ꝑ verbis. necessitatem fingunt.
vtilitatē menciūtur. honestatē pretendūt quam fugiūt. Ra
dix et causa toti⁹ mali hui⁹ in sola voluptate et odio disciplīe
fundata est. Quādo aūt causa narratiōis falsa est: dispensa-
tio non liberat sed dānat impetrātem. Sūm⁹ pōtifex audi-
tis narratiōib⁹ supplicantiū caute respōdere ꝯsueuit: si ita est
inquiens. vt narratur. fiat qđ petitur: eo mō et forma qua se
quit. Respōdet caute: indulget secrete: et sub certis limitib⁹
dispensat. Sed monachi effrenati mox et bullas acceperint:
sub ꝯstitutis in ea nō manent limitib⁹: sed modum dispensa-
tionis transgrediunt: non quid impetrauerint. sed qđ impe
trare voluerint attendētes. O miseri o insensati. o infelices:
quare vosmetipos decipitis. Cur aīas vestras volūtarie per
ditis. Non absoluit vos dispensantis intētio ab eo qđ sancto
benedicto ꝓmisistis. Vos aūt plus vsurpatis vobis ꝙ papa
ꝯcessit: immo totū assumitis sine licētia. qđ obtinere illicite
ꝯcupistis. Verū est qđ de quibusdā e nobis dixit qdaꝫ adhuc
supstes cū ex cōmissiōe aplica illis habitū exuisset monasticū.
Et si inquit deposuerim eis habitū. tn̄ iuxta tenorē bulle ad-
huc corā deo monachi sunt. Infelices apostate: quis libera
bit vos de manu dei viuētis. Quis ab incusatiōe sancti bndi
cti vos poterit defendere. Quid ꝓderit vobis ꝙ hic sine im
petiōe canonici facti estis ex monachis: si in extremo iudicio
dei vos cū reprobis deputari ꝯtingat? Enīuero nisi transslati
onē vestrā omīps arbiter approbet: nisi sctūs bndict⁹ princeps
monachoꝝ ꝯsenciat. nulla vos despensatio excusat. Trāslatio
vestra debitū finem nō respicit. et idcirco inexcusabilis erit.
Consciētias vestras interrogate. et qua intentiōe ab ordīe re
cesseritis ꝑpendite. Si amore dei. si desiderio patrie celestis.
si ꝓpter salutē aīaꝝ. Si ob ꝑfectū vtutū. et statū vite sanctio
ris habitū exuistis. approbabit de⁹ factū qđ fecistis. Sꝫ oīb⁹
his intentio vestra fuit ꝯtraria. idcirco translatio ab ordine
merito censet a volūtate dei aliena. Nam vt sine lege viue-
retis abiecistis habitū. sine obedientia. sine humilitate. sine

paupertate viuere. Prima fuit intentio vestra. Nō est timor dei ante oculos vestros. de aīaꝝ salute nihil cogitatis. de vita eterna nihil sapitis. in sola voluptate carnis ambulare ꝯcupiscitis. Oēs cause et rōnes quas in supplicatōe narrastis cōficte et false sunt. quomō dispensatio legitima erit? Quomō excusabit vos summi pontificis auctoritas. quā mendatio. fraude. dolo. et importunis p̄cib9 circūuenire nō timuistis? Quid de vobis sentiendū sit. mores vestri inspecti declarabunt. Ait eīn de lupis rapacib9 in euāgelio dn̄s. Ex fructib9 eoꝝ cognoscetis eos. Nunq̄ꝫ veraciter apud vos mens in deo leta ꝯspicit̄. nunq̄ꝫ secura ꝯscientia esse potest. sed semꝑ de reatu suo anxia. semꝑ turbulenta. quippe qui ad desperationē incentorem habetis dyabolū. cui9 instinctu ab ordine recessistis. Hinc est q̄ de amore dei animarūq; salute nihil estis solliciti. sed terrenis vanitatib9 et desiderijs carnalib9 intenti. nihil minus q̄ꝫ vitam eternā cogitatis. Quo spiritu facta sit in vobis ista translatio. ꝯuersatio vestra ostendit. Nam qui spiritu dei aguntur carnem suā crucifixerunt cū vitijs et concupiscentijs. Vos aūt nō sic. Mox eīn vt habitū religiōis abiecistis. quasi boues lasciuientes. a iugo subiectiōis absoluti. in omnē turpitudinē quasi licenter vos mergitis. omnem honestatē abicitis. cū vicijs pactū cū virtutibus geritis bellū Nō est charitas dei in cordib9 vestris. misericordiā et pietatē cōtemnitis. diligitis vanitatē. et vani facti estis. Mali estis bonis oīb9. peiores monachis. pessimi vobis. Nō est trāslatio facta in meli9. que aditū vicijs reserauit. Amor dei et odium fratris in eodē pectore non morātur. Vos aūt trāsgressores voti. ordinis desertores. honestatis inimici. aduersarij pietatis. si deū diligitis. si boni estis. si religionem amatis. cur monachos oditis? Oditis aūt eos maxime qui in ordine ꝑseuerāt vnde excidistis. qm̄ quos in sua vocatione nunc fortiter stare conspicitis. eorum contra vos in iudicio testimonia formidatis. Stabunt ergo in districto examine ꝯtra vos laturi testimonium. monachi omnes in sancta conuersati

one perseuerantes. qui vniuersas narrationes et causas apo-
stasie vestre hic iam fraudulentis palliatas sermonib⁹. falsas.
et inanes suis operib⁹ demonstrabūt. Odio habetis ordinis
vestri monachos. qꝛ reuera quales vos esse ꝯgnoscitis. tales
alios esse iudicatis: et bonum quod in vobis non aspicitis:
etiam alijs inuidetis. Non miramur cordis vestri aduersum
monachos insaniam: cum eam iniuriā et contumeliam cogi-
tamus: quam deo et sancto legislatori vestro intulistis. Qui
em̄ deū non diligit: qui votū illi solemniter factum infringit:
qui habitū relligionis abicit: mirandū non est si monachos
seruos eius odit. Omnis nanqꝫ apostata: ordinis sui aduer-
sari⁹ et ꝯtemptor est. Sed oro. sed hortor. sed suadeo: omnes
qui ordinē vestrū deseruistis. derelinquite furorē. mitigate ra-
biem. quiescite seuire in monachos: ne quos odio nunc ꝑse-
quimini. in iudicio ꝯtra vos testes habeatis et iudices. Agi-
te penitētiā suꝑ hac impietate vestra dū tp̄s habetis: ne mors
festina vos rapiat imparatos. Nolite obsecro cornua maligni-
tatis ꝯtra sanctū benedictū erigere: nolite vestris trāslatiōib⁹
ordinem ei⁹ venerandū velle destruere: nolite penitētie oppor-
tunitatē ꝯtemnere. si ad vitā eternam cupitis ꝑuenire. Vos
nullū sancto benedicto cōstruxistis cenobiū. oro et exhortor
ne ab alijs illi ꝯdita in vsus seculariū transferatis. Memen-
tote ꝙ̄ breuis sit vita presens: ꝙ̄ certa mors. ꝙ̄ district⁹ iudex
et nolite ceruicib⁹ vestris tam graue sacrilegij on⁹ imponere:
quod nulla vnꝙ̄ satisfactione digne poteritis restituere. No-
lite sanctū benedictū vobis ꝯcitare aduersariū: si amiciciā ali-
orum sanctorū cupitis inuenire. Vno em̄ offenso: ceterorum
nullus amic⁹ erit. Considerate finem illoꝝ qui se dudū ab or-
dine sancto trāstulerunt: et de vestro similiter metuite. Vbi
sunt abbates ⁊ monachi qui olim ab ordine recesserūt: et mo-
nasteria sancti patris benedicti in man⁹ seculariū tradiderūt
Oēs aut mortui sunt: aut breui morientur. Vos etiā qui ad-
huc viuitis: qui precedētium exemplo ab ordine recessistis.
cum nō putatis ad illos ibitis. quoꝝ imitatores estis. Vtrū

nam alteri⁹ p̄iculo vestro timeretis. et dū temp⁹ est penitentiā ex toto corde assumeretis. Audiui a multis quāta mētis amaritudine in mortis articulo plerique ordinis trāsgressores cōstricti fuerint. q̄ de monachis canonici facti fuerūt. vel etiā qui hmōi translationū auctores extiterūt. De nullo em̄ peccato se adeo dolere dicebāt. q̄ de illo qđ se in trāslationem ordinis cōsensum dedisse nouerant. vel auxiliū. Si bona est monasteriorum ab ordīe trāslatio: quare factā morituri doluerūt? Sin aūt mala est: quare vos eā facitis et assumitis? Meminerint oēs qui cenobia monachorum occupāt: q̄ duro notent̄ anatheMate a beato papa gregorio. q̄ res monasteriorum deo cōsecratas in alienos vsus cōuertere nō verent̄. Sit eis in exemplū thietgand⁹ treuerorum quondā archiep̄s: q̄ cū cenobiū sancti andree in māsionem ab adriano papa in vrbe roma suscepisset: ab eo de ap̄lo et sancto gregorio in visu tercio monit⁹ ne habitacula monachorum diuti⁹ occuparet. cū iñ recedere iuss⁹ dissimularet. cū oīb⁹ suis dura morte interijt. Si cenobia monachorum occupātes corā deo securi sint: eorum cōscientie relinquim⁹. Nō qui hoīs alteri⁹ bona sine volūtate ipi⁹ possidet: ad restitutionem tenet̄ q̄ bona sancti alicui⁹ cōtra ei⁹ voluntatē occupat: quid mereat̄ ipse cōsideret. Longo iam satis sermōe in transgressores ordinis nostri vsi sum⁹: ad ea q̄ restāt nūc veniam⁹.

Quemadmodū his dimēbrationibus monachorum apostatantiū obuiandū sit. Cap. v.

Quanq̄ et anim⁹ et ipsa necessitas cōtra destructores ordinis nostri copiā offerāt inuehendi: tamen cū p̄sentes nō sint: qui exhortationib⁹ ad penitentiam reuocentur: satis in eos dictū existimo. Insensati sunt em̄ quicūque ordinis sui honorē tam nefarie opprimunt: quib⁹ nō verbis tm̄. sed opib⁹ censeo resistendū. Nam qui deū non timent: nostris cohortationib⁹ minime acquiescent. Eya nūc reuerēdissimi patres. qui ad decorem ordinis

noſtri capitulariter ꝯueniſtis: qui ꝓ inſtauratione eiꝰ labora
tis: ad mentē reducite priſtinū illiꝰ ſtatū. et in quantā ſit de-
volutꝰ calamitatē hoc tpe cōſiderate. Ecce de manibꝰ ſancti
benedicti cenobia rapiūtur: ordo noſter ab inimicis dei in cir
cuitu deſtruit̄. ad ſeculū mōachi revertunt̄: relligionē noſtrā
lacerāt impij: bonis noſtris donātur alieni. Quid loquar de
bellis inteſtinis: q̄d referā de malis civilibꝰ? Mir nō eſt (pa
tres attēdite) ſi foris ꝯfundimur: q̄ a noſtris intꝰ laceramur.
Abbates noſtri ꝯtra diſciplinā calcitrāt: vnitatē ordinis lace
rāt: ſtatuta capitulorꝫ negligūt: viſitatiōes ſpernūt: cenſuras
veſtras (o patres) ꝯtemnūt. Hos niſi quātociꝰ ad obſervan
tiam regularē ſtudeatis reducere: nō diu ſub ordine poteritis
retinere. Quid ergo diſſimulatis? Quouſqꝫ dormitis? Qn̄
evigilabitis? Quādo ꝓ hereditate ſancti benedicti pugna-
bitis? O patres patres armate vos zelo dei. ordinis et diſci-
pline quia tempus eſt: pugnate ꝓ legitimis veſtris: iura ſan-
ctitatis defendite. ꝯtra trāſlatiōes ordinis viriliter ſtate. Ec
ce iā ab ordine noſtro in ſola ꝓuincia magūtina ſex monaſte
ria noſtris tpibꝰ trāſlata ſunt: et niſi aliter vigilemꝰ graviora
dāna indies patiemur. Sic nobis diſſimulātibꝰ (ne dicā tor-
pentibꝰ) ordo paulatim minuit̄: quouſqꝫ tandē ex toto diſſi
petur. Cur tātis ꝑiculis nō obviamꝰ? An ꝑeuntibꝰ ceteris:
nos de ſecuritate ſapienter ꝯfidimꝰ? Nōne veraciter dixit po
eta: tua res agit̄ paries cū ꝓximꝰ ardet? Illis heri: nobis ſi-
mile cras imminebit ꝑiculū. Vnuſquiſqꝫ veſtrꝫ (non dubito)
monaſteriū ſuū diligit: et nullatenꝰ ꝯſentiret ab ordine illud
trāſſerri: adeo vt non ſolū pn̄tem ſed etiā futurā eiꝰ felicitatē
in annos eternos cupiat dilatari. Quare ergo nō defenditis
cōmuniter: q̄d ſingulariter timetis amittere? Vereor patres
ne in hac diſſimulatiōe peſſima: noſtra tenacitas arguatur.
Diligimꝰ nummū et amittimꝰ cenobiū. Metuimꝰ paucas ex
penſas: et ꝑdimꝰ latas māſiones. Pecuniā modicā nō volu
mus exponere: et abūdantiſſima cenobia patimur ab ordine
ad exteros trāſire. Vtilitati cōmuni privata cōmoda ꝑponē

mus: et honorē ordinis ꝯseruare nō curam⁹. Multa dicim⁹. multa ꝓ vtili defensiōe ordinis ꝯcludim⁹: sed exponere denarios oēs formidam⁹. O zelus debilis: quē tenacitas inutilē facit. Si pecuniā ꝓ fratrib⁹ nostris nō tribuim⁹: qn̄ vitā exponem⁹? Si ꝓ ꝯseruatiōe ordinis expensas paucu las nō ꝯferimus: qn̄ corpa tribuem⁹? Qui in modico tenax est: qn̄ liberalis in magno erit? Ad vos nunc loquar patres: q̄ ordini subuenire in tantis ꝑiculis ꝯstituto dissimulatis. Beat⁹ benedictus ex pauperib⁹ vos diuites fecit: iam a vobis elimosinam petit: et (proch pudor) nō accipit. Ecce q̄ꝫ multi reperiunt e nobis (quod venia dixerim) qui substantiam leuib⁹ partiuntur ꝑsonis. auib⁹ canibusq̄ꝫ cōuiuia parāt: parentes et cognatos suos de bonis monasterij ditāt: reliqua in vanis voluptuosisq̄ꝫ cōmessatiōib⁹ dilapidant. Pauci sunt qui desolationē ordinis nostri doleāt: pauciores de remedio cogitāt: paucissimi auxilia subministrāt. Siccine ordo sacer b̄ndicti quondā inter oēs excellentissim⁹. ab hostiū incursione defenditur? euigilate patres qn̄ vigilātia prodest: ne sero vos dormitasse peniteat. Intueamini ordinū alioꝝ ꝓfessores q̄ꝫ sollicite. q̄ꝫ zelose. q̄ꝫ ꝯstāter. iura. priuilegia. cenobia relligiōis sue defendāt: non ꝑcentes expensis. neq̄ꝫ laborib⁹. neq̄ꝫ ꝯtributiōib⁹: vt ordines suos in vigore ꝯseruent. Nunquid illis inferiores estis? Nūquid mendicātib⁹ paupiores? Si numerꝫ cenobioꝝ ordinis ꝯsiderare libeat. plures sum⁹: si substantiā rerū tꝑalium ditiores: si vim et auctoritatē indubie prestantiores. Quid nobis deficit (preter zelum et ꝯstantiā) qđ illis assit. Cur ergo hesitam⁹? Cur inerti ocio lāguescim⁹? Quare ꝓ defensione ordinis nostri nō vigilam⁹? Nescitis (o patres) qm̄ vigilātib⁹ iura subueniūt? non est bona patientia. qua dei honor negligitur: cult⁹ illi debit⁹ minuitur: integritas ordinis sancti violatur. Quid dicā? Doletis iam trāslata cenobia: ⁊ tamen nō assumitis seruare trāsferēda Anteponitis priuata cōmunib⁹: idcirco zelus vester parū fructificat. Vnusquisq̄ꝫ nostrū vt video se tutum existimat si ardente do-

mo ꝓximi. suus nõ ilico paries incalescat. Ez o fatuitas: sed
o merito vituperanda stulticia. Qui tot involutꝰ ꝑiculis de se
curitate sua mõ erigitur: post paululũ lapsꝰ. se plãgere coget.
Nos ergo patres. si domꝰ nostras ab incẽdio illesas ſuare cu
pimꝰ: igni cũ aqua dũ longe distat occurramꝰ. Nam si flam
ma vsqꝫ ad vicina trãsire ꝑmittit̃: de remedio nimis tarde co
gitat̃. Hinc poeta dicit. Principijs obsta. sero medicina pa
ratur: dũ mala ꝑ lõgas ꝯualuere moras. Pericula dissimula
ta ex tpe roborãtur: et qd in principio curã facilẽ recipit: pau
latim incurabile efficit̃ vulnꝰ. Simul attendite. ne mõ ne
glectꝰ error in immensum successu tpis crescat. quando nullꝰ
invenitur. qui se ꝓ ordine ꝯstanter opponat. At si dixeritis
dimembratiõis auctoribꝰ litem semꝑ fuisse oppositam. eosqꝫ
nihilominꝰ prevaluisse: illud virgilianũ respondeo: quoniã
tarde venere bubulci. Post firmamentũ litteraꝝ: lata non fa
cile revocatur sententia. Nam si pilatꝰ qd semel scripsit im
mutare non voluit: quomodo summꝰ pontifex vicariꝰ xp̃i se
mel decretũ revocabit? facilꝰ impeditur sententia. qꝫ revo
cetur. Jus autẽ suũ qui negligit: adversario ꝯcedit. Vigilan
dum est omnibꝰ in causa que om̃es tãgit: quia qd ab vno eri
pitur: oĩbꝰ ablatũ iudicatur. Quocienscũqꝫ monasteriũ ab
ordine nostro rapitur: hereditas nostra cõmunis in ꝑte dissi
patur. Si quis domũ vel agrum tuũ occupare temptaverit
corã iudice mox illũ accusas: inhibitionem mox postulas: et
donec vincas adversariũ a lite nõ cessas. Cur ergo nos om̃es
nõ facimꝰ in causis ordinis publicis: qd quilibet facit in pri
vatis? Nũquid impossibile erit multis: qd facit vnꝰ? Nisi
forsitan. vbi multitudo ibi sit et ꝯfusio: vt qd diversis cõmit
tit̃. negligẽtiꝰ ꝯservet̃. Libẽter eñ amplectimur. qd sibi ꝓxi
mus esse quilibet iubet̃. Sed dũ ꝯtracto vndiqꝫ corꝑe quasi eri
cius in nobis nostra revoluẽtes curã ordinis abicimꝰ. capti
tandem venatoꝝ insidijs de remedio fuge sero cogitamꝰ. Vos
iam igitur patres reverendi ea qua decet beniuolẽtia moneo
qua possum attentiõe requiro. ordini vestro ꝓpe labenti suc

currite: et his dimēbratiōib⁹ quātoci⁹ obuiate. Nolite pecu
niam necessitatib⁹ tātis ꝑponere: nolite denarios plus ꝗ̄ or
dinē amare. Turpis est diuiciarꝫ custodia: qua nō iuuatur in
necessitate respublica. Quid ꝓderit vobis auri insaciabilis
cupido: si ordinis vestri tam sancti. tā venerandi. tā gloriosi
ꝑualeat desolatio? Si ancessores nostri nō maiori cura ꝗ̄ nos
vigilassent ꝓ ordine: dudū in multis cenobijs nomē relligio
nis nostre defecisset. Imitemur ergo eorꝫ ꝯstātiā: quorꝫ susce
pim⁹ hereditatē. Si deū diligim⁹. si honorē ordinis amam⁹.
si ꝯseruare illū cupim⁹: de remedio in tpe cogitem⁹. Cōfera
mus ad ꝯseruationem ordinis pauca vt mereamur multa re
cipere: expendam⁹ ꝑtem vt possim⁹ totū ꝯseruare: offeram⁹
vilia vt preciosa valeam⁹ acquirere: dem⁹ terrena vt celestia
queam⁹ possidere. Inpendam⁹ pecuniam. impendam⁹ et
orōnem: quoniā illa homo. hac deus placatur. Quicquid
habemus ad ius sancti patris nostri benedicti ꝑtinet: cui pro
ꝯseruatiōe ordinis dū aliquid impendim⁹: nō nostra dam⁹.
sed sua illi reddim⁹. Enīuero nō solū ꝓ aīab⁹ nobis cōmissis
illi sum⁹ obnoxij: sed etiā pro substātia monasterij ad rōnem
obligati. Nunꝗ̄ aūt tucior de censu rō reddit̄: ꝗ̄ si pecūia in
causis dn̄i oportune exponat̄. Si aūt pecunijs in necessitate
dn̄i parcitur: de infidelitate famuli suspicio generatur. In
exordio hui⁹ capituli titulū de modo resistēdi dimembratio
nib⁹ prauorꝫ prescripsim⁹: quem ne intactū ꝑterisse videamur
breuiter explicem⁹. Et quāuis ad me non pertineat ista tra
ctatio: tn̄ cū sim eiusdē ordinis vestri alūn⁹ et amator capli:
non erit vt reor vobis onerosa auisatio discipuli. Vestrū est
o patres verꝫ a falso discernere mihi sufficiat qd̄ sentio expla
nasse. Mod⁹ aūt obuiādi his monachorꝫ presumptiōib⁹ faci
le discit̄: si ab exemplo in praxim ꝯuertat̄. Videte ordines cete
ros: et ex eorꝫ diligētia qd̄ vobis faciendū sit agnoscetis. De
suis ꝓcuratores in vrbe romana ꝯstituūt: qui malorꝫ princi
pijs viriliter obsistūt: et nihil ꝯtra ordinē suū ꝯualescere ꝑmit
tūt. At vos patres nisi simile feceritis: grauia dāna in posterꝫ

ſentietis. Si ergo fieri poteſt. ſi placet. eligatꝛ aliquis ex ordi
ne vir zeloſꝰ. deuotꝰ. doctꝰ: et exptꝰ: qui non minꝰ fauore ꝙ̄
zelo pugnet: qui publicis cōmoda ſua nō ꝓferat: qui labores
non fugiat: q̃ ↄtra cōmiſſionē ſibi faciendā nihil ſua temeri-
tate attemptet: q̃ ꝓcurator ordinis ↄſtitutus in vrbe ꝑ eodem
ſemꝑ ſollicite inuigilet. Credo ſi talis haberetꝛ: multa ꝑicula
ordinis ꝑuenirent. Maxima eñ ꝓuidentia eſt: ſi ꝓcurator in
vrbe falſa et ficta denūciare coram papa potuerit: que ꝑuerſi
monachi ꝓ dimēbratione ſua vt vera mentiūtur. Et hoc nō
magne difficultatis opꝰ eſt. Omnes eñ cauſe quas allegāt:
formidine et mēdacio plene ſunt. Vicariꝰ aūt xp̄i (qui magis
importunitate ꝙ̄ fauore trāſlatiōes monachoꝝ ↄcedit) cū al
legatiōes eoꝝ diligētia ꝓcuratoris noſtri repulſas ꝑſpexerit:
gaudebit ſe occaſionem inueniſſe negandi: qđ inuitꝰ ↄcedit.
Nam et ipſe iudiciū dñi ſui pertimeſcit. Si ergo vigilaremꝰ:
defenſorē ordinis noſtri illū haberemꝰ et aduocatū. Sola ne
gligentia noſtra arguitur: ſola parcitas damnatur.

Contra eos qui bona monaſterio-
rum inutiliter conſumunt. et ordini vel in modico ſubueni
re contemnunt. ¶ Capitulū. vi.

Ed libet iam impetū vboꝝ in eos vertere: qui or-
dini ſancto in tātis neceſſitatibꝰ nec in modico di
gnantꝛ ſubuenire. Iſti ſunt abbates mūdani. inuti
les. voluptatibꝰ dediti: qui (vt verbis mantuani
vtar). Neglecto ſuperū cultu. ſpretoqꝫ tonātis imperio: ba
cho indulgēt. venerîqꝫ miniſtrāt. Sacra ferunt auro. numis
altaria condunt: auro vina libant. auro laquearia fulgent.
Scorta tegūt gēmis: canibꝰ cōuiuia ponunt: exuuijs inopū
culti. diteſqꝫ rapinis: ſucceſſu elati. ſuꝑos. acherontaqꝫ ridēt
Nulla eis de aīaꝝ ſalute cura eſt: amor dei nullꝰ. nulla reue-
rentia ſctōꝝ. exercitacio nulla virtutū. Hi ſunt abbates caplo
veſtro rebelles: qui ſtatuta negligūt. ſanxiones ſpernūt. regu

lam contemnunt. Ex abiectis magnificati ſunt: ſed hono-
rantem ſe ordinem impie contemſerunt. Sanctus benedi-
ctus te o abba ingrate ſublimauit: diuitem te fecit. monachũ
ſuſcepit. fratrum ſuorum paſtorem conſtituit. Quare ergo
non recognoſcis munificentiam legiſlatoris tui? Quare vi-
cem non rependis beneficijs eius. Quid habes quod de re-
gula eius non accepiſti. Quis tibi cõmiſſum dotauit ceno-
bium? Nonne deuotio principum: et elemoſine fideliũ po
pulorꝝ? Cur ergo beneficijs tãtis ingratꝰ es. Ecce nihil mi-
nus ꝗ̃ obſeruantiã regularẽ cogitas. diſciplinã reſpuis. deũ
ſpernis: eiꝰ p̄cepta ꝯtemnis. et de ſecuritate p̄ſumis. Ecce in
auibꝰ celi ꝯtra regulã ludis: ecce in canibꝰ immũdicie ꝯtra le-
gem clericorꝝ venaris: ecce in voluptatibꝰ carnis ꝯtra hone-
ſtatẽ delectaris: ecce qđ turpiſſimũ eſt. ꝯtempto caſtitatis iu-
ramẽto. cũ meretricibꝰ ⁊ lenonibꝰ ſubſtãtiã ſancti bñdicti cõ
ſumis. Triginta vel quadraginta nũmos auri. in balneo nõ
times exponere: et ſancto benedicto vel vnũ rẽnuis offerre.
Mentior ſi non noui abbates q̇ plꝰ ꝗ̃ quinquaginta florenos
in termis ꝯſumpſerũt: e quibꝰ nõnulli primi ſunt q̃ ſubſidijs
capłi reſiſtũt. Alij etiã ex his q̇ obſeruãtiales dici volũt. ſecre-
ti et quietis impatiẽtes. diu in cenobio nõ valentes ꝯſiſtere:
omnẽ eſtimãt occaſionẽ ideoneã: qua poſſunt cũ magnis ex-
pẽſis hincinde trãſmigrare. quid dicã de ſtructuris ⁊ curioſis
et ſupfluis que nõ minꝰ rep̄henſioni ꝗ̃ expẽſis obnoxie ſunt.
Picturis ornant̃ parietes: auro pinnacula fulgẽt: monimẽ-
tis feneſtre notant̃. clamãt ad ianuã paupes: ordo ſacer angu-
ſtiatꝰ petit auxiliũ: et nullꝰ dignatur ſubuenire. O abba mi-
niſter voluptatis. cultor vanitatis. pietatis inimice: qui ſub-
ſtanciã monaſterij turpiter effundis: qui auro vina libas li-
bas: q̃ ordini tuo ſubſidiũ negas: quemadmodũ ſancto bñdi-
cto rõnem villicatiõis tue redditurꝰ es. Si diues epulo in in-
ferno ſepultꝰ eſt: quia lazaro de ſuo ꝓpter deũ auxiliũ nõ ꝯtu-
lit: quo ſepeliet̃ abbas qui aliena ſuo dño negauit. Si ſemp
ardebit qui de ſuo non fecit elemoſinã: quid meret̃ abbas qui

cont̄ abbates

fecerit rapinam. Quid habes o abba qd non accepisti. Omnia em̄ que possides: ad ius sancti benedicti ptinent. Notale aūt est omnibus: vt qui viuit iusticie subsidio: nulli quod iustū est audeat denegare. Diffinitio iusticie est: reddere vnicuiqz qd sibi iure debetur. Nos aūt in cenobio cōstituti nihil habem⁹ ppriū: sed sub bona fide possidemus alienū. Alienū aūt restitutioni censet̄ obnoxiū. Oīa em̄ que ad monachoꝝ sustentationē principes ac fideles populi cenobijs ptulerūt: sancto benedicto tradidisse memorant̄. Si ergo substantiam ei⁹ dissipaueris. si qd suū est illi reddere ptēpseris: duplici dānatiōi subiacebis: quippe qui de infidelitate sacrileg⁹. de negata fide iudicaberis criminos⁹. Redde igit̄ vnicuiqz qd suū est: et tibi ne vsurpaueris qd tuū non est. Da legislatori tuo quod iure postulat: da ordini ei⁹ auxiliū quo subsistat. Quare non impendis relligioni tue debita subsidia? Quare non reddis illi ptem. qui tibi ptulit totum. Cur illi negas modicū. a quo multū recepisti. Nunquid cenobij tui paupertatem allegare poteris qui tam multa turpiter cōsumis. Pudet me dicere. quod facere abbates multi nō verentur. qui voluptatib⁹ carnis non tam submersi q̄ȝ furiosi. nihil honestatis monastice custodiūt. nihil turpitudinis mundane obmittunt. Oīa sibi licere existimāt. qui nō q̄d deceat. sed q̄d libeat explorāt. Ecce ille monasticā abhorrens quietē. vagis discursib⁹ in mūdo querit solaciū. iste secreti regularis impatiēs. pomposus pcedit in publicū. alter disciplinā honestatis vituperans. tota die leuib⁹ psonis cōuiua ebrios⁹ assidet. hic māsuetudinē sctōꝝ ptemnēs. se litigantiū causis immiscet. ad tabulam ludēs ali⁹ residet. ali⁹ ad timpanū stolidus saltat. Quid non p̄sumunt abbates ambiciosi. Quid voluptatis transeunt intemptatū. Cenāti famuloꝝ curuātur genua. trāseunti ecclesiaꝝ sternunt̄ tapecia. pgrediente in publicū seruoꝝ ingens sequit̄ copia. Inuenies (non mentior) abbatē inter eos etiā qui reformatiōis noīe gloriātur. cui⁹ tāta sit ambicio vt episcopo non velit dici inferior. qui ad mēsam cū tāto appa

ratu residet. vt cuilibet principi copia vasoꝝ. cibi potusqꝫ va
rietas. ac ministrantiū multitudo possit sufficere. Deniqꝫ si
ꝓcedenti ꝑ ciuitatē huic dederis obuiā. tāta famuloꝝ multi
tudine vallatū cerneres. nō abbatē sed archiepm̄ transire pu
tares. Si paupes se non fingerent sed essent. in tāta solemni
tate vanitatis minime effluerēt. Cert⁹ eñi sum ꝙ predā sequit
ista turba nō hoiem. De paupib⁹ predā inuenire quis optet?
O abba pastor fugitiue. dispēsator bonoꝝ dñi tui ingrate et
infidelis q̄ substantiā monasterij tam inutiliter expēdis: qui
voluptuose et turpiter viuis: q̄s in extremo examine auxilia
bitur tui? Que rōnis reddēde ꝓcuratorē ꝯstitues? Ecce bo
na sancti benedicti in voluptate ꝯsumis: parentib⁹ tuis in
de subuenis: turpib⁹ hoib⁹ mūera largiris: adulatorib⁹ tuis
dona diuidis: ingluuie et ebrietati. die noctuqꝫ inseruis. Tu
pinguissima terre cōmedis: optimaqꝫ vina bibis: monachi
paupes in egestate viuūt: fratres hūiles panem doloris edūt
oues tibi cōmisse vilib⁹ pascunt. O pastor vane qui gregem
dominicū negligis: qui necessitates fratrū tuoꝝ ꝯtemnis: me
mento cui rōnem redditur⁹ sis: reminiscere ꝙꝫ horrendum sit
incidere in man⁹ dei viuentis: qui ꝑsonam hoīs nō respicit:
qui vnicuiqꝫ iuxta opa sua mercedē rependit. Sed audi con
silium meū et age penitenciā: et peccata tua elemosinis redi
me. immo debiti redditione absolue. quaten⁹ apud internū
iudicem misericordiā merearis inuenire. Depone supcilia.
vastū abice: vanitatē derelinque. Esto abbas fratꝝ tuoꝝ ꝺm
regulā: esto pastor sollicitudine: pater charitate. Pasce illos
verbo: pasce exemplo: pasce alimēto: quoꝝ si vnū obmiseris
pastor inutilis eris. nā sine spūalib⁹ ad eternā salutem tpalia
nihil faciūt: sine auxilio temporaliū spūalia in hac vita diu
nō subsistūt. Si ergo bon⁹ vis esse pastor: vtriusqꝫ pastionis
curā spūalis videlicet et corporalis tibi noueris esse imposi
tam. Debiti dixerā reddit iōe peccata tua soluenda. Cui⁹ de
biti? Illius videlicet quo sancto benedicto censeris obligat⁹.
Quod est illud? Id totū quod habes. Ab eo eñi habes ꝙ mo

nachus es: ab eo q̄ abbas: ab eo q̄ locuples. Nunc itaq; is a
quo hec oīa habes ad ianuā tuā pulsat: ꝑ necessitate ordinis
sui auxiliū postulat: minima de maximis que tibi cōmisit re-
cipere desiderat. Cur bona sua illi denegas: cur tibi credita
dum exigeris nō ilico resignas? Scriptura diuina precipiēs
dicit. Si videris nudum operi eum: et carnem tuam ne de-
spexeris. Ecce nud⁹ ordo tu⁹. ecce lacera clamat religo tua:
elimosinam petit. suum repetit: auxilium querit. Si vlla in
te sunt viscera pietatis: si vlla p̄cordia dulcedinis. si vlla tui
ordinis dilectio. si amor dei vll⁹. carnem tuam ne despicias
tātam necessitudinem publicam ne ɔtemnas. Honora eum
qui te pri⁹ honorauit. da illi elimosinam qui te sublimauit.
largire modicum illi qui te in multis diuitem fecit. Quantū
cunq; illi dederis non minuitur tibi quicq̄. si bonam tantū-
modo adhibeas voluntatem. Modicū dabis et multū reci-
pies. terrena largiter tribues. et celestia sperabis Nec te late-
at. quoniā (vt vulgo dicitur) quicquid honori subtrahitur.
turpitudini reseruat̄. Dicit em̄ sentenciator iuris. Hoc tollit
fisc⁹. quod non accipit xp̄us. Non caret reatu criminis. qui
auariciā preponit ordini pietatis. Sz quid frustra nitimur?
Non habet locū in cordib⁹ prauis sermo pietatis. Qui ver-
ba dei despiciunt. quid mirū si nostra ɔtemnunt? Multa li-
cet eloquar. multa dicam. egregia suadeam. verbis ad ɔtri-
buendū ordini rebelles nunq̄ inclinauero. Enīuero nisi au-
ctoritas vestra o dn̄i presidētes interueniat. monentis sermo
inuanum laborat. Ad officium igitur vestrum pertinet re-
belles flectere. vobis committitur inobedientes humiliare:
nostrum est vestris sanxionib⁹ humiliter obtemperare. Si
ergo cupitis ordinem nostrum a prauorum incursu defende-
re. curate in primis abbates rebelles ad obedienciam reuoca-
re. quia nisi ordinis instauretur vnanimitas. facile preuale-
bit aduersarioꝝ impietas. Ait nanq; in euāgelio dn̄s. Omne
regnum in se ipso diuisum desolabitur. et dom⁹ supra domū
cadit. Sola diuisio. confundit ordinem.

Quemadmodū sunt cogēdi ad sub
ueniendū ordini abbates inobediētes et rebelles. Cap. vij.

SI desit iudicibus auctoritas cohercendi rebelles.
frustra legislatio fiet. Semꝑ eñ nitimur in vetitū
et nisi coacti ꝑceptis reluctamur. Nam vbi nō est
metꝰ potestatis. ꝯditio iuris cito ꝯtemnitur. Cō-
seruatio ergo legis. timor est potestatis. Vbi aūt remissio po
testatis dissimulat. vigor iuris vacillat. Cōstitutio eñ quan
tūlibet sancta vel necessario in obliuionē cito rapit̃. si desit
auctoritas qua ꝯtemptꝰ puniat̃. Tolle potestatē et aliud nō
erit respublica. q̃ꝫ plena seditiōis ꝯfusio. Rustica eñ feritas.
rōne non ducit̃. mansuetudine non sedatur. Inter nostrates
quoqꝫ (deꝰ emendet) multi sunt abbates ⁊ monachi. rusticis
grossiores. bestijs immiciores. qui ad obseruantiā mādatoꝝ
dei et regule māsuetudine nō flectunt̃. exhortationibꝰ quan
tūlibet sanctis nunq̃ꝫ ꝑsuadētur. His si auctoritas presidentiū
non obuiauerit. nulla vnq̃ꝫ obedientia capituli ducerentur.
Ob eā causam summi pontifices. huiꝰ sacratissimi ꝓuincia
lis capl'i fundatores. multa nobis oportuna statuerūt reme
dia. quibꝰ ad subuentionem ordinis subiectos capl'o abbates
possimꝰ cōpellere. Habemꝰ auctoritatē. de potestate hesita-
mus. Et quid valet auctoritas. sine potestate? Si vultis or
natissimi patres vt apciꝰ dicā q̄d de ptāte auctoritatis figura
re voluerim. dabitis veniā si pusillanimitatē vestrā (ne dicā
negligenciā) notauero. Ecce centū vigintiseptem abbacias
sub nostro capl'o ꝓuinciali ꝯstitutas agnouimꝰ. sed nō ab om
nibꝰ subsidia ꝯtributionis debite accipimꝰ. Quare hoc? Au
ctoritatē exigendi recepimꝰ. sed potestatē nō exercemꝰ. Spō-
te oblata recipimꝰ. inobedientes cogere formidamꝰ. Certus
sum etenī q̄ multi abbates nostre ꝓuincie ad subuentionē or
dinis nihil ꝯtribuūt: immo si requirant̃ quasi ex prescriptiōe
ꝯtradicūt. Quid est q̄d facimꝰ? Quare tamdiu dissimulamꝰ
Sponte currenti adhibemꝰ calcaria, iacenti immo recalci-

trantiꝰ nec verbera quidē apponimꝰ. Hinc statutoꝝ nostroꝝ ꝯtemptꝰ nascitur. auctoritas capituli despicitur. hereditas ordinis vndiqꝫ vastatur. In vos hec ferenda sunt o patres. qui rebelles in principio domare negligitis. Considerate quid paritura sit tandē ista dissimulatio. et si ordinem vestrū diligitis de remedio quātocius cogitate. Debile corpꝰ est et dissolutioni ꝓximū. qḋ solatio mēbroꝝ suoꝝ destituitur. Ecce decentū viginti septem abbatibꝰ ꝙ̄ paucos cernitis in p̄senti caplo qui oēs interesse debuerāt ex statuto. Vbi sunt reliqui? vbi oim ꝓcuratores absentiū? Pauci ad necessitatē ordinis ꝯtribuerūt: statuta ordinis seruant pauciores: ad caplm paucissimi ꝯuenerunt. Vbi sunt littere excusatorie illoꝝ q̄ ꝓcuratores nō miserūt? Vbi expēse duplices rebelliū? Quis absentiū ⁊ rebelliū penā dupli in multis annis vnq̄ cōpulsꝰ est soluere? Quid prosunt nobis statuta: q̄d iura. q̄d priuilegia summoꝝ pontificū iuuāt: si in tp̄e necessitatis nō practicant? Ecce benedictus papa duodecimꝰ nobis oportūe in oībꝰ ꝓuidit: dū aduersū ꝯtumaces et rebelles censuraꝝ frena imponenda ꝓmulgauit. Quid ergo moramur? Quare ꝯtra inobediētes ꝯcessa nobis remedia nō practicamꝰ? Vere patres nō ē laudabilis ista quā facimꝰ dissimulatio nostra. Paucoꝝ enī dissimulata rebellio: multis reluctādi erit occasio. Si aūt ꝑ disciplinā paucitas ad obedientiā cōpellitur: audacia multitudinis timore cohercetur. Oē regnū in seipo diuisū desolabitur: et oīs relligio a seipa dissentiēs paulatim dissipatur. Non est venusta spēs ordinis: vbi tumultuat ꝯfusio vnitatis. Prima enī in omni republica desolatiōis via est: inobediētia subditoꝝ. Si ergo (patres venerādi) caplm ꝓuinciale ꝯtinuare cupitis: si dimēbratiōibꝰ monachoꝝ obuiare vultis: si deniqꝫ ordinē vestrum ab inimicoꝝ manibꝰ defendere optatis: curate in primis ad obediētiā reuocare cōtumaces: ne qḋ foris ꝑ industriā acquiritis: intꝰ ꝑ diuisionē subditoꝝ amittatis. Qḋ quidem in primis suauissimis exhortationibus temptandum est: quas si obdurata ceruice contempserint: durioribꝰ sunt increpationibus fe

riendi. Si vero nec blanda curauerint nec aspera. iam ꝯtra eos censura ꝓmulgatur ecclesiastica. Multi eñ cohortationib⁹ non emendant̄. sed elati fiūt. In his tamen mod⁹ habend⁹ est et necessaria discretio. sine quib⁹ nulla vnq̄ꝫ mitigat̄ rebellio. Faci⁹ est eñ oues habere debiles q̄ꝫ nullas. Sed q̄s tam idone⁹. vt discretionē vbiqꝫ custodiat? Difficile est modū oīb⁹ adhibere factis. Oportet aūt eū qui aīas infirmas curare vult. et seuex esse et piū. et velut ex vtroqꝫ quodā medio ꝯpatū. vt nec seueritas sit nimia. nec pietas remissa. Nā alter frāgit. alter resoluit. Mod⁹ aūt cohercēdi rebelles et ꝯtūaces ille pulcherrim⁹ est. quē longa expientia senior ꝯmendat.

De celebrando capitulo prouinciali. Capitulū. viii.

Conuenictib⁹ nobis in vnū (prestātissimi patres) quid celebratio capituli ꝓuincialis requirat sollerter indagem⁹. Maxima eñ vis stabilitatis nostre in ipso ponit̄: si rite celebret̄. Nam vnicū ordinis nostri fortaliciū est: sine quo tota ꝯfunderetur relligio nostra: sicut apparet in eis qui in multis annis nulla celebrauerunt capitula. Capitulū eñ est ꝯseruatio ordinis: incrementū discipline regularis: adunatio vnitatis. In eo nāqꝫ morib⁹ datur integritatis: mētib⁹ auget̄ puritas: vite regularis instauratur equalitas. Sed ad illud quid requirit̄: vt rite celebret̄? Audi q̄d celebratio ei⁹ sincera expostulet. Requirit ergo zelū: requirit scientiā: requirit pietatē. Sine his trib⁹ nihil valet celebratio capituli. Nam si desit zelus: quis corripiet delinquentes. Si desit scientia. quem fructū eu͂selia pariet nimia. Rursum si desit pietas. nec zelus amorem recipit. nec sciētia disciplinā. Ad oīa eñ pietas valet. zelus acuit. sciēcia dirigit. fructū pietas ꝓducit. Sine zelo sciencia manet frigida. sine pietate infructuosa. Item zelus sine sciencia erit nimi⁹ et in-

Quales eligi debent prelati

discret⁹ sine pietate odiosus. Sed pietas ad oīa valet: q̄uis
sine zelo et scientia ad aīaꝝ regimen non sufficiat. Placet em̄
cunctis: solis ꝓficit semota hūilib⁹. Sūma igitur celebran=
di capituli. in dispositione presidentium consistit: que viros
zelosos. doctos. et mansuetos requirit. Nam si remissi. si im=
periti. si crudeles et impij fuerint: quomō tunc ad pietatem
alios reformabunt. Si is qui sedet crimina vindicatur⁹ ad=
mittit: quos sui similes emendabit? Ad vos itaq̄ʒ patres hec
culpa referenda est: si abbates deformatos et viciosos ad pre=
sidentiam elegeritis. maxima igitur sollicitudine curate. vt
tales ad presidendū capitulo deputetis: quos irreprehēsibilis
vita cōmendet: zel⁹ sancte relligiōis exacuet: eruditio scien=
tie salutaris distemperet. Oportet em̄ presidentē alioꝝ. virū
esse morib⁹ integrū: ꝯuersatiōe maturū: zelo feruidū: scientia
scripturaꝝ instructū: mansuetudine decoꝝ. Hic talis nobis
o patres merito preferendus est: cuius vita exemplum: do=
ctrina virtutis prebeat incrementū. Si tales fuerint presidē=
tes capituli: ad obedientiā facile reducentur eidem subiecti.
Erunt em̄ ad presidendum idonei: qui verbo possint instru=
ere dociles: exemplo rudes auctoritate cōtumaces. His etem̄
modis rite celebrabitur capitulū: anime quoq̄ʒ edificabūtur
subditorum. Cetera que presidentes reddāt idoneos: hac vi=
ce mihi non licet describere: quoniā quales esse oporteat. ne=
minem ex eis credo ignorare. Ad vos igit̄ o patres denuo cō=
uertor. qui pro celebrando capitulo in hūc locum cōuenistis
vos alloquor: vos exhortor: vt intentionē vestrā ad instaura=
tionē ordinis dirigatis: et quare sit institutū capitulū sollici=
tamēte cogitetis. Vultis nosse quare sint instituta capitula?
Decreta summoꝝ pontificū requirite: et causam institutiōis
eoꝝ cognoscetis. Verū ne aut pigricia aut occupatio intelle=
ctū hui⁹ rei ꝑpediat: causam erectionis capituli breuiter explica=
bo. Causa ergo ꝓuincialis capituli: ꝯseruatio est. regularis — Causa cap.
instituti. Vidētes em̄ romani pōtifices et generaliū ꝯciliorū
presidentes ordinem nostrum sine remedio speciali in obser=

uantiam nō diu posse subsistere: ꝑ capitulū ꝓuinciale statu
erunt illi succurrere: in quo ꝑ solerciā presidentiū oēs ad regu
lam instituerent viuere: et null9 posset ab incepta reformati
one deuiare. In capitulo enī abbatū sunt emendāda vicia:
virtutū facienda hortamēta: vt mali inueniāt vnde timeāt:
boni audiant vnde meliores fiāt. Idcirco legunt ad edifica
tionem varia: vt bonis mentib9 semꝑ assint incremēta. Ibi
abbas de regimine suo instruitur: ibi de ꝑiculo cure pastoralis
auisatur. ibi quid faciat precipitur quid vitet amore dei pro
hibetur. Deniq3 sic nobis cōuenientib9 ad capitulum. mul-
ta proueniunt vtilia: que si animarū salutem queram9 val-
de sunt necessaria. Nam vt cetera preteream. mutua in cha-
ritate noticia ibidem cōcipitur: que quātum ad amorem re-
gularis obseruantie cōducat experientia demonstratur. Ibi
ex noticia charitas fraterna et cōseruatur et augetur: que alio
quin cito tepesceret: si fomentū agnitionis mutue nō haberet
Hic ad vniformitatē facilis patet access9: vbi morib9 hone-
stis. ex collatiōe patrū mutua parat incendiū ex cōuictu san
ctitatis prebet exemplū. Hec sunt castra dei o patres ordinisq3
nostri ꝓpugnacula: quib9 oīa aduersarioꝝ nostroꝝ ad nihilū
redigātur ingenia. Sed nō oīm vna sinceritas: nec morū in
vobis apparet equalitas. Vnde potuit in vno ordine tanta
aboriri morum disparitas: vbi capitularis aspicitur vnitas?
Quis diuisit inter vos et regulā sancti benedicti: o patres cō
creto crine comati? Cur ad vniformitatem nō aspicitis: qui
vnitatis cōuentum celebratis? Si ordinem sanctū quē ꝓfite
mini diligitis: cur vniformitatē in illo nō amatis? Quid vo
bis criniti capitis vmbra? Quē fert putatis ornatū cirrosi ver
ticis culmen? Credite mihi patres: dedec9 non honor censet
in monacho crinibus obducta facies. O q3 pulchra foret ista
ꝯuentio: si in vnā regularis obseruātie disciplinā vt debue-
rat cōueniret. Quid dicā? Laudo conuentū: sed deformita
tem in suis reprehēdo. Nam ꝓpter ꝯfusionē ordinis: ꝑsentia
vilescit vnitatis. Exterior habit9 indicat: q vitā multoꝝ in

terior amict⁹ reprehēdat. Vere patres offendit nō medio criter puinciale capl'm mox habituūqz ista disparitas: qd ob eā causam nosciť institutū. vt pre oīb⁹ vite seruareť equalitas. Exterior em̄ discordia: interioris discordie indiciū est. Vt ergo in obseruātia regularis discipline sim⁹ vnanimes: studeamus habitu et tonsura in primis esse pformes.

Quā necessaria foret diligēs reformatio monasterioꝝ in nostra puincia. Capitulū. ix.

Quam necessaria sit diligens reformatio monasteriorum in nostra puincia vosipsi o patres cognoscitis: qui statum monachoꝝ hui⁹ temporis non ignoratis. Notū vobis noui. quantis laboribus expēsis et sudorib⁹ patres ordinē nostrū olim reformarint: de quib⁹ monimēta et pauca et debilia nostra etate inuenimus Inter om̄es aūt reformationes ordinis nostri in nostra prouincia tres pre ceteris nouissime claruerūt: videlicet castellensis a castello. mellicensis a mellico: burßfeldensis a burßfeldia sortita nomen: que om̄es sicut in principio feruebāt: ita paulatim tepescentes fini appropinquāt. Nam prime due quasi pfecte senio in paruū numeꝝ ptracte sunt. vltima vero que et posterior est. quia adhuc iunior: etiā videtur esse pstātior. Que et ipsa nihilomin⁹ iam in quibusdā membris suis videť tepescere: et ad laxitatē vite prioris rursum declinare. Sic olim reformatio cluniacensis toto nota in orbe. dū in longū latūqz se trāstulit: quasi virib⁹ ex dilatatiōe amissis paulatim defecit. Prouerbio nanqz dicitur. Om̄e quod veterascit. prope interitū est. reformatio em̄ quantūcūqz celebris vel sancta fuerit: nisi p solerciam platoꝝ sepe renoueť. paulatim euanescit. Quāto em̄ crescit ex tpe: tanto minuitur in feruore: Decedentibus nanqz his qui ordinis zelum in opere demonstrarunt: abbates noui post eos surrexerunt: qui reformationis sanctum feruorem negligentes. in pristinas deformitates re-

Reformatores ordinis

lapsi sunt. Et vt viciniora tangam⁹: vbi est illa reformatio. quã nicola⁹ chusensis cardinalis atz legatus incredibili zelo inchoauit? Vbi sunt illa iuramenta terribilia oĩm abbatum nostre puincie: quib⁹ se ad obseruantiã regularem in manus eiusdẽ cardinalis. ante aram sancti stephani herbipolis obligarunt? Vbi est pmissa obseruantia regularis? Ecce patres centũ viginti septem abbacias sub vestro habetis capitulo: de quib⁹ ex trib⁹ iam dictis obseruãtijs. vix septuaginta sub reformatiõe pmanserunt. Sunt tamen non dubito qui se putant optime reformatos: sed puersatio negat. Vtinam attenderent abbates cõminationem sancti legislatoris nostri sepi⁹ iteratam: qua regimen animarum exactissime rõni dicit obnoxium. Vtinam creditas sibi oues ad pascua vite celestis cõpellerent. ne ipsi cũ ouib⁹ in eternũ perirent. Videte cõuersationem. tam abbatum q̃z monachorum sine lege honestatis monastice in circuitu fumantem: de qua cognita mihi loqui pudor est: audire vobis o patres colẽdissimi horror. Tria em̃ vota relligionis (que ob sui excellentiam substancialia dicuntur) nõ min⁹ curant: q̃z si obseruare nunq̃z promisissent. Omnia confundunt. omnia temerant. omnia presumunt. Si ad diuinũ cultum respiciam⁹. tam cõfuse. tam inordinate. tam dissolute illum perficiũt. vt nec verba sensum. nec debitũ melodia resonet tonum. Omnis em̃ eruditionis bonarũ artiũ expertes sunt. ita vt eoꝝ que canunt nihil penitus intelligant. Vnde fit vt sine affectu. sine deuotione. sine sapore interne dulcedinis. horas non tam psoluant. q̃z confundant canonicas. In eorũ manibus codex diuine scripture nunq̃z aspicitur. sermonis edificatorij ratio nunq̃z assumitur. de morum institutione nunq̃z ratio habetur. Dies obscenis rumoribus tota consumitur. ludis et cõmessationibus omne tempus mancipatur. nulla vnq̃z de reformatione mentio habetur. Seuit inuicem discordantium rabies et inter cappas. pace rupta cenobium lege cõtempta. litibus iungit insanum Hasta illic et gladius et arcus presto sunt. vt non cenobiũ cre

tria vota essentialia

das sed bellantium quod cernis defensorum. Testes sue proprietatis. contra statuta. contra iura. contra regulam. domus separatas singuli inhabitant: in quib9 non monachoꝝ studia sed clericorum exercent. Deum nec timēt. nec amāt: de futura vita nihil cogitant: quippe qui causas anime postponūt voluptatibus carnis. Regulam monachorum non legunt statuta non aduertunt: patrum decreta contemnunt. Votum paupertatis spernunt: castitatis nesciunt: obedientie vilipendunt. Et vtinam quia casti esse rennuunt: continentes saltem esse dignarentur. Fumant stercora viciorū in circuitu: et qḋ omnes norunt nos soli qui emendare iubemur ignoramus. Quid multis vtar? Tam plura: tam magna: tam varia. cōtra regulam sancti benedicti cōmittunt illicita: vt facilius existimem a nouo monachū instituere: q̄ istorum posse vitam emēdare. Nil enī monastice honestatis inuiolatum apud illos pseuerat: sed omnia neglecta. oīa spreta. omnia cōtempta. et lacera iacent Ira rixe. dissensiones. inuidie. detractiōes. maledicta. iuramēta. opprobria. hisq͡ȝ similia: non iudicant̄ apud illos esse peccata: quia cepit esse licitū qḋ publicum est. Vicijs locus patet atȝ criminib9: virtus sola non meretur accessum. Ridēt siquis de penitētia coram eis ceperit habere sermonē: et sicut mantuan9 ait supos acherontaq͡ȝ spernūt: null9 de supplicio metus. de iudice timor null9 est Cerneres apud eos quasi in scaturigine oīm viciorū. abūdare. supbiā. auariciā. libidinē. ingluuiem. accidiam. iram. odiū. omnēq͡ȝ voluptatē carnis: quā si possunt apprehendere. gaudent. si non possunt. tū sedulo ꝯcupiscūt. Computruerūt iumēta in stercore suo et veluti rōne amissa ad penitentiā non volunt reuocari. O bone de9 ad quantā calamitatē deduct9 est ordo quondā excelsus: qui omnib9 potuit merito p̄ferri ordinib9. O sancte pater benedicte: q̄ olim tam sollicit9 fuisti p relligione tua. cur nos in finem deseris? Cur ad hereditatē tuam nō respicis? Quare ordini tuo iam iamq͡ȝ labenti non succurris. Nūquid curam illius abiecisti.

Aut filios tuos abhominata est anima tua? Succurre. subueni. fer auxiliũ: quia nunq̃ fuit religio tua tam grauibus circũdata malis. Ecce a mundi amatoribus foris destruitur ecce a monachis puersis intus laceratur: vt quid maioris sit criminis nemo facile possit discernere: cenobia in man⁹ secularium clericoꝝ transferri. an sub manib⁹ tam sceleratorum monachorum diucius haberi. Heu pater sancte quid dicã? An abbates quondã instituens circa monachos infirmos precipisti esse sollicitos: iam pastorib⁹ nulla de ouibus cura est: de animaꝝ salute diligentia nulla: omnes que sua sunt querũt: non que ihesu xpi. Ecce filij tui pater zelum habẽtes succurrere cupiũt: sed nihil ꝓficiunt: maloꝝ temeritate prepediti. Quis inter hec vero subueniat? Epũs? Sed sua curat. sua querit. nostra despicit. Princeps? Sed fauorẽ vendit. disciplinam respuit. temporalia querit. Nemo est qui doleat sup ꝯtritione ordinis tui: nemo qui subueniat: nemo qui auxiliũ impendat. Omnes qui possunt eum instaurare negligunt: alij qui zelũ discipline habere vident̃ subuenire conant̃ sed nequeunt. O abbates abbates qui omniũ maloꝝ in cenobijs vestris estis occasio: qui vanitatib⁹ dediti: monachos delinquentes nõ statim corripitis: quã durã damnationis sententiã accipietis. Vobis (credite mihi) vobis imputabitur monachoꝝ vestroꝝ dãnato: qui rectores eoꝝ positi. mores instituere neglexistis. Ve vobis. Meli⁹ esset si abbates nunq̃ fuissetis. Vos auaricie et libidini vacãtes opus dñi negligitis: curã animaꝝ despicitis: de obseruãtie semita nihil cogitatis. Qui vicia mõachoꝝ debetis corrigere. vicia cõmittitis: et ne arguantur vestra: dissimulatis aliena. Cernitis o patres ornatissimi. quis sit ordinis vestri stat⁹: qui abbates. qui monachi: q̃m qui corrigãt improbos desunt: soli apud illos qui corrigantur occurrũt. Quid ergo morã facitis? Quare de reformatiõe taliũ nõ cogitatis? Cur monachoꝝ iniqua studia non cohercetis. Nos ꝯfundit illoꝝ diffamia: nos scandalisant illoꝝ exempla: quoniã quo numero sunt plures: eo cre-

duntur a nescientib⁹ actione potiores. Exurgite patres quī di-
es et breues et mali sunt: reformate ꝓ viribus ordinem defor-
matū: erigite deiectū: instaurate collapsū. Nisi enī cito ap
posueritis remedium: graue sentietis in breui detrimētum.
Monachi nanqꝫ dissoluti et regularis discipline inimici. ad
peiora semꝑ aspirant: et ne in ordine saluentur. illum desere
re laborant. Habetis ꝓ reformatione inchoāda iuris auxilia
habetis regulā. habetis statuta. hoc solū a vobis requirit̄. vt
illa practicetis. Si ergo diligitis ordinem vestꝝ. immo quia
diligitis: nolite negligere. nolite tardare: quia maxima viget
necessitas: cū ꝑuersoꝝ monachoꝝ vbiqꝫ presumat impietas.
Ecce diuites mūdi bona cenobiorum violenter rapiūt: ecce
possessiones ordinis auaricie cultores inuadūt: ecce abbaci-
as sancti benedicti in comendas clerici seculares accipiunt:
que omnia nō fierent si in obseruātia regulari abbates et mo
nachi ꝑseuerassent. Nobis ergo imputem⁹ qđ patimur: qui
maloꝝ temeritatib⁹ non a principio reluctamur. Nobis in-
quam hec culpa iuste ascribitur: qui nostris cōmodis inten-
ti ordinis damna velut aliena nō curam⁹. Exurgam⁹ oro pa-
tres. exurgam⁹ vel sero tandem post tot damna. tot ꝑicula.
tot animaꝝ ꝑditionē: et faciamus qđ in nobis est: dei miseri-
cordiam de reliquo postulātes: vt nostrū defectum suppleat:
zelum dirigat. conatus sanctos ꝑficiat. Et si totū ordinem.
ad vnitatem bone cōuersationis nō valemus reducere: stude-
amus eos saltem qui in nostra prouincia sunt monachos pro
posse reformare. Et si non potest omnimoda ꝯformitas ha-
beri in omnib⁹: in trib⁹ saltem reforment̄ substācialib⁹: sine
quib⁹ vita monachoꝝ nihil aliud censenda est: ꝙ anime infi-
delis turpe ꝓstibulū. Reformatio aūt ab abbatib⁹ incipiēda
est: et in monachos deinceps ꝯtinuanda. Nisi enī pastor ad
sinceritatē reduct⁹ fuerit: ouiū sanitas diu nō durabit. Vul-
go nanqꝫ dicitur. Dum caput egrotat cetera membra do-
lent. A capite igitur omnis ornat⁹ corporis inchoandus est.
Sunt quidam abbates deformati. qui ad reformationē mo-

Reformacio

nachos suos velint compellere: sed ipsi obseruãcie regulari nec in minimo volunt subiacere: odio habẽtes in se bonum qđ in alijs diligunt: et quod subditos ꝓhibent. ꝑ se facere nō erubescunt. Talib⁹ o patres nolite confidere: ipsi sunt em̄ qui nos confundūt: visitationes spernūt. decreta capituloꝝ contemnūt. Faciat nos experientia cautos: quos zelos aliquando sine scientia fecit penitentes.

Quod visitatores ad reformationem ordinis nostri debeant esse solliciti. Caplm. x.

Huius aūt reformationis maxima: penes industriam visitatorum posita est. Idcirco dicitur in constitutionibus patrum: vt ad visitationis officium viri deputent̄ idonei: qui v̄bo et exemplo ad honestatem conuersationis visitandos efficaciter possint instruere. Oportet em̄ visitatorem doctum esse lege diuina: oportet sanctum et irreprehẽsibilem esse vita: vt verbo dociles: exemplo instruat pertinaces. Nam vnum sine altero in rectore animarum nō sufficit. Si em̄ ideota fuerit: quomodo alios informabit? Si cōuersatio bone actionis exemplum visitandis nō prebuerit: quomodo ad reformationem eos coartabit? Audiet sane obiectum prouerbij quo dicitur Medice. cura teip̄m. Nec immerito. Enimuero qua p̄sumptione duceris o visitator poliloge: vt reformare alios temptes. q̄ adhuc in deformitate ꝓpria iaces? Sordib⁹ vicioꝝ pollut⁹ es. et alios mūdare poteris? Crede mihi nō dabit spūssanct⁹ virtutez sermonib⁹ tuis: qui gratiā eius ꝑ contrariam vitā offendis. Caret efficatia sermo in corde auditoris: quem vituperat cōuersatio predicantis. Quid dicam? Mentior nisi contumaces contumax sepe increpat: turpis turpem infamat: et euasisse se conscium credit: quasi cōscientia satis non sit. Sūt in quam inter eos qui vicia arguūt viciosi: in publico accusa-

tores. in occulto rei. in semetipsos censores pariter et nocētes damnant foris quod intus operantur. admittunt libenter. quod cum admiserint criminantur. Audacia prorsus cōuiciosis faciens. et impudentia congruens impudicis. Sepe cupidū increpat avarꝰ. impudicum luxuriosus. elatū superbꝰ. turpem criminosus. Quid patres quid putatis: possunt ne inter ipos visitatores inveniri huiusmodi deceptores. Non audeo dicere: experior tamen. Multi multa dicūt. pauci q̄d loquuntur. factis ostendunt. Se suosqꝫ reformare non prevalent. et alios ad observantiā coartare nitunt̄. Magna dicunt. minima faciunt. Stulta presumptio. que ꝓprijs neglectis. rapitur ad aliena. Qui sibi non sufficit. cui abūdabit. Qui se suosqꝫ ad emendationem vite non potest perducere. quando alios poterit emendare? Hec dixerim in eos qui tales sunt. qui damnant in alijs quod in se cōtemnunt emendare. Ceterum zelosis bonis idoneisqꝫ visitatoribus quales plures noverim. non velim ad iniuriam quicq̄ꝫ esse dictum. Vos aūt prestantissimi patres qui visitatores habetis eligere. curate ad id officiū meliores deputare. si monachos ad observantiā regularem cupitis perducere. Summa eñi regularis discipline apud visitatores est. que continuata crescit. neglecta deficit. Nempe si visitatores officiū suū diligenter impleverint: cenobia reformata in observātia regulari ꝯservabūt: et deformata ad meliorem statū facile reducent. Sin aūt negligentes fuerint: etiam que ab alijs bene inchoata sunt cito destruerent. Nihil eñi sic unitatem confundit. nihil sic pacem perturbat. nihil sic ledit charitatem: sicut ignorātia visitatorū: que non rōne sed voluntate indiscreta fervescit. Experientia nos plerūqꝫ edocuit quātas turbationes. dissensiones. iras. rixas. oblocutiones. et odia suscitaverint in cōgregationibꝰ monachorum visitatores imperiti: quibꝰ de imperio totū. de scientia et charitate nihil constat. Sed de hoc satis dixerim. ne accusare videar eos quos honore prosequi propter officij dignitatem iubemur.

Quam periculosum sit regimen animarum. Capitulū .xi.

SI cōsiderarem⁹ q̄ꝫ piculosa res sit regimē animarū q̄ꝫ graue on⁹ cure pastoralis. q̄ꝫ districto examini obnoxiū: mirum si vnq̄ꝫ in hac vita cor nostrū de securitate p̄sumeret. Dicit em̄ scriptura: qm̄ iudicium durissimū fiet in eos qui presunt. Nam sicut beat⁹ benedict⁹ ꝓtestatur in regula ꝑ aīab⁹ oīm monachoꝝ sibi cōmissoꝝ abbas deo redditur⁹ est rōnem. Idcirco dicit. Ordinat⁹ abbas cogitet sꝑ quale on⁹ suscepit: et cui redditur⁹ est rōnem villicatiōis sue. Onus certe et graue et piculosum ꝑ aīabus multoꝝ rōnem reddere: cū vix vnusquisq̄ꝫ ꝑ semetipso valeat respōdere. O quid respōdebūt sūmo pastori abbates terrenis dediti: q̄ aīas fratꝝ suoꝝ malo exemplo perimūt: et nec v̄bo nec ope pascūt? Quid dicā de quibusdā nostri ordinis abbatib⁹ qui regulā sancti benedicti quā ꝓfitentur. nec legūt nec si legāt intelligūt? Mentior si nō noui abbates sub nostro capitulo ꝯstitutos, qui tātis ignorātie tenebris inuoluti sunt: minimā sententiā ex regula non intelligāt. Diuinas scripturas nec sciūt nec diligūt: vanitatib⁹ mūdi submersi euanescūt desiderijs carnis nō spūs inseruiūt. Oportet abbatem iuxta preceptū legislatoris nostri doctū esse lege diuina: vt sciat ⁊ sit vnde ꝓferat noua et vetera: castū. sobriū. misericordē. et cetera. Quid isti dicent. quid docebūt. quid exhortabunt̄. qui nihil de scripturis sanctis. de regulari disciplina nihil intelligunt? O bone deus ad quātam miseriam ordo noster deuenit: qui olim doctissimis sanctissimisq̄ꝫ viris plen⁹ fuit. Vbi est nunc amor obseruantie regularis: vbi scripturaꝝ studiū. vbi ꝯuersatio sanctitatis? Oia simul perierūt: et vix in paucis pristine honestatis inuenim⁹ vestigia. Abbates nostri (exceptis paucis) aut auaricie dediti: aut vanitatib⁹ mūdi abstracti. nihil min⁹ q̄ꝫ de scientia scripturaꝝ cogitant q̄ꝫuis se

doctos multi arbitrent̄. Sed ex opib⁹ eoꝝ cognoſcit̄ erudici-
onis ingeniū. Iam doct⁹ credit̄ auar⁹. iam relligioſ⁹ dicitur
qui agrū agro copulat: qui lucris terrenis inuigilat: qui con
gregādis diuitijs appetitum laxat. Sed credite mihi patres
q̄m vera dictur⁹ ſum: diuicie tp̄ales non faciūt ſtabilem in or
dine diſciplinā. O q̄ꝫ terribilē ſunt ſubituri ſententiā abba
tes: qui regulā negligūt. qui monachos ſuos v̄bo ⁊ exemplo
ſanctitatis nō precedūt: qui ſpūalia exercicia vilipēdūt: qui
terrenis lucris incumbūt: qui diſciplinā monaſtice honeſta-
tis ꝯtemnūt. Vtinā ſaperent ⁊ intelligerēt ac nouiſſima pro
uiderēt: et onus tāti regiminis aut ſollicite gubernarēt: aut
ſi nō poſſent hūiliter deponerēt. Felix qui ſollicit⁹ ſtat ſup cu
ſtodiā ſuam: qui volūtatem dn̄i facit ſemp: qui ſine fictione
ad puritatem regule cōuerſatur.

¶ Sed ad preſens hec que de ſtatu et reformatiōe ordinis no
ſtri dixim⁹ vt credo ſufficiunt: quoꝝ lectio cū termino capi-
tuli finem quoqꝫ ſortiatur. Ceterum oīa et ſingula que vel in
hoc tractatu vel in alijs ſcripſi: vel ſcripſero: examini ſacro-
ſancte eccleſie romane ſubicio: cui⁹ fidē. doctrinā et diffini-
tionem. quo ad vixero ſeruare docere credere ac defendere ſem
per et vbiqꝫ volo. Si quid aūt (q̄d abſit) aliter a me dictū fu
erit q̄ꝫ illa tenet. docet. et credit: iam ꝑ preſentes ſimpliciter
reuoco: et ꝓ non dictis haberi volo. Summū pontificē vica
rium xp̄i fidei mee atꝫ doctrine iudicē et moderatorē hac mea
proteſtatione in omnibus eſſe volo et ſentio.)

¶ Lectus fuit preſens tractatus in capl̄o ꝓuinciali ordinis
ſancti bn̄dicti ꝓuincie maguntine in hirſaw celebrato ad men
ſam anno dn̄i Milleſimo quadringēteſimo nonageſimo tercio
dn̄ica Iubilate et dieb⁹ ſequentib⁹ vſqꝫ ad finem. Omnibus
aūt abbatib⁹ inibi adunatis volentib⁹ et ꝯſentientib⁹ ſtatutū
fuit vt imprimeretur et in futuris capitulis ꝓuincialibus ad
menſam ſemp publice legeretur. vt patet in ſtatutis.

